

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Dominik Hajšman

Instituty nahrazení vazby dle trestního řádu

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Instituty nahrazení vazby dle trestního řádu“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 24. 7. 2022

Dominik Hajšman

Obsah

Obsah.....	3
Úvod.....	4
1. Přehled míry využití institutů nahrazujících vazbu.....	6
2. Převzetí záruky za obviněného.....	10
3. Písemný slib obviněného.....	12
4. Dohled probačního úředníka.....	14
4. 1. Specifika probačního dohledu u mladistvých.....	15
4. 2. Probační plán dohledu.....	16
5. Nahrazení vazby předběžným opatřením.....	17
5. 1. Právní úprava.....	18
5. 2. Zákaz vycestování do zahraničí.....	19
5. 2. 1. Zrušení zákazu vycestování do zahraničí.....	21
5. 3. Zákaz styku s určitými osobami.....	21
5. 4. Zákaz vstupu do obydlí.....	22
6. Peněžitá záruka.....	24
6. 1. Úvaha de lege ferenda.....	26
6. 1. 1. Úvaha de lege ferenda ve srovnání se zahraniční právní úpravou.....	29
6. 2. Výše peněžitě záruky.....	31
7. Nahrazení vazby elektronickým kontrolním systémem.....	34
7. 1. Právní úprava.....	34
7. 1. 1. Problematika současné právní úpravy.....	35
8. Nahrazení vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby.....	39
8. 1. Možnost nahrazení koluzní vazby mladistvého.....	40
Závěr.....	41
Seznam použitých zkratk.....	44
Seznam použitých zdrojů.....	45
Seznam grafů a tabulek.....	49
Abstrakt.....	50
Abstract.....	51
Klíčová slova.....	52
Keywords.....	53

Úvod

Pro moji diplomovou práci jsem zvolil téma institutů nahrazujících vazbu. Vazba jako zajišťovací prostředek, který slouží k řádnému průběhu trestního řízení, by měla být užívána jako prostředek ultima ratio, jelikož zasahuje výrazným způsobem do základních práv obviněného. Proto by vždy mělo být zkoumáno, jestli nelze vazbu nahradit jiným zajišťovacím prostředkem, jelikož nesmíme zapomenout na zásadu, že vazba se ukládá jedině tehdy, pokud nelze jejího účelu dosáhnout jinými prostředky. Právě tyto jiné prostředky nahrazující vazbu mohou přispět ke zmenšení zásahů do základních práv obviněného. Téma je taky důležité z pohledu koronavirové krize, která nám ukázala, jak důležité je mít upravena alternativní opatření, aby co nejméně docházelo ke kontaktu jednotlivých osob ve vazebních věznicích. Dle mého názoru jsou alternativní opatření nahrazující vazbu užívána velice zřídka, jelikož za tímto stojí mnohdy nedůvěra orgánů ve zmíněné instituty a věci neprospívá ani momentálně postavená právní úprava. Je tedy na místě, aby instituty nahrazení vazby byly předmětem odborných diskusí, jelikož se v těchto institutech skrývá potenciál, který v našem právním prostředí není plně rozvinut.

Cílem mé diplomové práce tedy bude komplexně pojednat o institutech nahrazujících vazbu, kdy se budu především zabývat momentálně postavenou právní úpravou a oblastmi aktuálně spornými či významnými. Záměrem bude takové oblasti identifikovat a následně zhodnotit. Při zpracování práce jsem používal metody deskriptivní a analytické. Pro správné pochopení problematiky a zodpovězení sporných otázek je nutné využívat judikatorních závěrů, které nám pomáhají mnohdy překlenout nejednotnou aplikační praxi. To znamená, že vedle odborné literatury bude v mé práci hrát velkou roli judikatura, a to nejen judikatura vnitrostátních soudů, ale i judikatura Evropského soudu pro lidská práva, který se problematikou zásahů do základních lidských práv často zabývá. Ve své práci budu vycházet hlavně z výzkumných otázek, které by mi měly pomoci identifikovat daný problém a nasměrovat mě správným směrem.

Diplomová práce je koncipována do osmi základních kapitol. První kapitola se věnuje míře využívání institutů nahrazujících vazbu, především jsou v ní zakomponována konkrétní čísla, ze kterých lze vyvozovat určité závěry a odkazovat na ně i v dalších částech práce, jelikož míra využití institutů je důležitým ukazatelem. Druhá až pátá kapitola bude věnována jednotlivým institutům nahrazení vazby dle § 73 TR. Stěžejními kapitolami této práce však budou kapitoly šestá o peněžitě záruce a sedmá o elektronickém monitoringu, kdy se dle mého názoru jedná o aktuálně nejzajímavější instituty z pohledu právní problematiky a

potenciálu využitelnosti. V kapitole o peněžité záruce budu vycházet z výzkumných otázek, které se týkají především problematiky toho, jakým způsobem je momentálně nastavena naše právní úprava, jaké by mohly být změny v právní úpravě de lege ferenda, a zda máme vůči ostatním moderním právním státům určité nedostatky, potažmo jak se s těmito nedostatky vypořádat. Dále se v této kapitole budu snažit zaměřit na otázku výše peněžité záruky, tedy jak ji určit, a jaká by měla být kritéria pro toto určení. V sedmé kapitole o elektronickém monitoringu odhalím problematické části nastavení právní úpravy a momentální použitelnost tohoto institutu, kdy se budu snažit nastínit možné řešení. Stěžejní kapitoly jsem se rozhodl rozpracovat obecně hlouběji než ty ostatní, jelikož celková problematika alternativních opatření nahrazujících vazbu je rozsáhlá a nebylo by možné dopodrobna rozebrat všechny z nich. Poslední osmá kapitola je věnována nahrazení umístění mladistvého do péče důvěryhodné osoby, jelikož v tomto institutu se jako v jediném ukazuje možnost nahradit vazbu při naplnění podmínek koluzní vazby, rozeberu v ní, jaké důvody mohou stát za touto anomálií, a proč zrovna tento jediný institut smí nahradit koluzní vazbu.

1. Přehled míry využití institutů nahrazujících vazbu

Statistika využívání opatření, které nahrazují vazbu, může být pro některé závěry v této diplomové práci nezbytná. Tato čísla nám dají určité východisko, na co se zaměřit především, jestli je právní úprava postavena na dobrých základech, a jaká je míra důvěry orgánů rozhodujících o nahrazení vazby k této právní úpravě a institutům. Prvně je třeba připomenout fakt, že vazba jako taková je zásahem do základních práv a svobod obviněných. Pobyt obviněného ve vazební věznici lze ospravedlnit jen za podmínek, pokud by u něj hrozilo, že na svobodě bude ohrožovat průběh trestního řízení. Avšak i přes tuto obavu by měl orgán rozhodující o vazbě vždy zkoumat, jestli nelze účelu vazby dosáhnout nahrazením jiným opatřením, které by umožnilo ponechání obviněného na svobodě. Pro využívání těchto alternativních opatření je však zapotřebí vytvořit dobré podmínky, aby mohly být opatření správně využita, a aby v ně měly orgány rozhodující o vazbě náležitou důvěru. Dle mého názoru trestní řád upravuje dostačující počet opatření, kterými můžeme nahradit vazbu, avšak je otázkou, do jaké míry je těchto prostředků využíváno.

Je velká škoda, že z dostupných zdrojů nelze zjistit přesné údaje o jednotlivých institutech nahrazujících vazbu, jelikož nejsou komplexně sledovány. Ve statistikách není možné vyhledat případy, kdy obviněný byl ponechán na svobodě při současném vyslovení některého z institutů nahrazujících vazbu. Dohledatelné jsou pouze případy, kdy je obviněný propuštěn z vazby za současného vyslovení opatření nahrazující vazbu, přičemž tyto případy se v praxi nevyskytují příliš často. Výkazy vazeb v přípravném řízení jsou poté sledovány až od roku 2018 (viz. tabulka č.1). Výsledky budu porovnávat jen do první poloviny roku 2020, jelikož COVID-19 by objektivní hledisko ukládání opatření nahrazujících vazbu mohl ovlivnit. Pokud je obviněný propuštěn z vazby v řízení před soudem, tak statistiky sledují pouze nahrazení vazby dohledem probačního úředníka dle § 73 odst. 1 písm. c TŘ a peněžité záruky dle § 73a TŘ (viz. tabulka č. 2)

Tabulka 1- Propuštění z vazby za současného přijetí některého z opatření nahrazující vazbu v přípravném řízení¹

	Ukončené vazby	§ 73 a 73a TŘ	§ 73 odst. 4 TŘ
2018	2919	159	5
2019	2977	230	41
1. Polovina 2020	1626	130	21

¹ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Výkaz o vazbách V(MS)-007 [online]. [cit. 2021-12-27]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>.

	Ukončené vazby	Dohled	Peněžitá záruka
2012	4876	45	18
2013	4350	74	16
2014	4176	72	8
2015	3907	79	7
2016	3530	58	9
2017	3402	38	3
2018	3104	48	5
2019	3308	44	4
1. Polovina 2020	1585	22	3

Tabulka 2 - Propuštění z vazby za současného přijetí některého z opatření nahrazující²

Z výše uvedených tabulek můžeme dojít k několika závěrům. Čísla nám ukazují, že je tu sestupná tendence u ukládání vazby obviněným. To je zapříčiněno hlavně zpřísnujícími se podmínkami pro vzetí do vazby, tedy v této souvislosti musíme brát ohled i na to, že při snižování počtu vazebně stíhaných obviněných se přímou úměrou bude snižovat i počet využití institutů nahrazujících vazbu. Počet případů vyřešených alternativními cestami se však pohybuje okolo 1-2 %, což je dle mého poměrně malé procento, které je těmito instituty nahrazeno.

Jsem si ale vědom toho, že pravý ukazatel úspěšnosti užívání alternativních způsobů nahrazení vazby není počet případů, kdy byly reálně využity, ale zda jsou ve vazbě jen osoby, u nichž nebylo možné účelu vazby dosáhnout jinak.³ Z žádných statistik však toto nelze vyčíst, tudíž budu muset vycházet z čísel zde uvedených. Při rozhodování o vazbě je nutné, aby rozhodující orgán vždy zvažil možnost nahrazení vazby. Pokud chce orgán využít institutu nahrazení vazby, musí mít vždy na paměti, že takto může rozhodnout jen v případě, kdy je opravdu nutné vzít obviněného do vazby, jelikož v těchto případech by nemělo docházet k nepřiměřeným omezením. Při alternativních využitích v trestním právu se můžeme totiž setkat s problematikou tzv. net widening („rozšiřování sítě“). Tato problematika se v ČR momentálně týká hlavně oblasti trestů. V praxi to znamená, že zavedením alternativního

² MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI. Výkaz o vazbách V(MS)-111 [online]. [cit. 2021-12-28]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>.

³ ZEMAN, P., BIEDERMANOVÁ, E. a kol. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu. *Trestněprávní revue*, 2011, č. 5, s. 142-146

trestu dochází k situacím, kdy tyto jsou uloženy pachatelům, kterým by ve skutečnosti trest odnětí svobody nehrozil, a jejich kauzu by soud řešil mírnější formou, než jakou tento alternativní institut představuje. Nakonec se alternativní tresty nestaly alternativou k trestu odnětí svobody, čehož chtěla filozofie spojená s jejich vznikem docílit, ale spíše se staly alternativou k dalším, již existujícím alternativám.⁴ V takové situaci se však naštěstí nenachází oblast alternativních opatření nahrazujících vazbu, jelikož orgány k těmto alternativám zatím nemají důvěru a v mnohých případech brání využití i naše momentální právní úprava (k tomu viz níže).

Problematickým aspektem naší právní úpravy je zajisté nemožnost nahradit vazbu dle § 67 písm. b) TŘ (koluzní vazbu), jakýmkoli alternativním opatřením, kromě umístění do péče důvěryhodné osoby u mladistvého. Takto postavená právní úprava nekoresponduje s judikaturou ESLP, blíže tedy s rozsudkem ve věci S.B.S. proti Spojenému Království ze dne 19. 6. 2001. V tomto rozhodnutí ESLP konstatoval, že zákon by nikdy neměl předem vyloučit možnost nahradit vazbu jiným opatřením, jelikož by u konečného rozhodnutí o nahrazení vazby měly hrát hlavní roli konkrétní okolnosti případu.⁵ Vzhledem k této judikatuře a k úpravě v EÚLP, která ve svém čl. 5 odst. 3 stanoví, že propuštění obviněného z vazby může být podmíněno zárukou, kdy se obviněný dostaví k přelíčení, přičemž za pojem záruka můžeme v tomto případě považovat veškeré instituty nahrazující vazbu v českém trestním řízení.⁶ Lze tedy konstatovat, že ideálně by v právní úpravě nemělo být vylučováno nahrazení vazby opatřením pro všechny případy přímo zákonem. Úkolem soudce by mělo být v každém jednotlivém případě zvláště posoudit, zda lze nějakým jiným opatřením nahrazujícím vazbu zamezit ovlivňování svědků nebo jiného maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, pokud by to však nešlo, tak až poté jako prostředek ultima ratio použít institutu vazby. Tuto problematiku se snažilo vyřešit už Ministerstvo spravedlnosti, kdy v roce 2008 předložilo věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) Vládě ČR. Záměr zákona se zabýval mimo jiné i otázkou rozšíření případů, ve kterých by bylo možné nahradit vazbu: „Nově se již neuplatní omezení týkající se přijetí opatření nahrazujících vazbu v souvislosti s koluzní vazbou a dále i s vazbou předstižnou, je-li obviněný stíhán pro některé trestné činy.“ Tento věcný záměr by měla vzít za své rekodifikační komise a zabývat se právě otázkou nahrazení vazby při koluzních důvodech.

⁴ TOMÁŠEK, Jan a kol. Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. s. 13-14

⁵ rozhodnutí ESLP ve věci S.B.S. proti Spojenému Království ze dne 19. 6. 2001, stížnost č. 39360/98

⁶ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů

Rozšíření případů, kdy půjde nahradit vazbu, je krok dopředu a tímto se přiblížíme vyspělým právním státům zas o kus blíže.⁷

⁷ Ministerstvo spravedlnosti. Rekodifikace trestního práva procesního [online]. Justice.cz [cit. 15. 5. 2022]. Dostupné na <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460>

2. Převzetí záruky za obviněného

Dle § 73 odst. 1 písm. a) TŘ může nabídku za převzetí záruky za obviněného učinit buď zájmové sdružení občanů uvedené v § 3 odst. 1 TŘ, nebo důvěryhodná osoba.

Převzetí záruky zájmovým sdružením občanů je vyjádřením projevu základní zásady obsažené v § 2 odst. 7 a § 3 TŘ, která spolupráci se zájmovými sdruženími výslovně zakotvuje. Tento institut má zároveň psychicky působit na obviněného, aby se zdržel dalšího jednání, které by mohlo zakládat umístění do vazby.⁸ Příkladný výčet zájmových sdružení, které mohou nabízet záruku za obviněného je vyjádřen v § 3 odst. 1 TŘ, jsou jimi zejména organizace zaměstnavatelů, odborové organizace a ostatní občanská sdružení, církve, náboženské společnosti a právnické osoby, které mají v předmětu své činnosti charitativní účely. Politické strany a politická hnutí nemohou být brána za tyto zájmová sdružení.⁹

Za „důvěryhodnou osobu“ je považována taková osoba, která má schopnost příznivě ovlivňovat chování obviněného, kdy tyto schopnosti před rozhodnutím musí soud náležitě ověřit. Touto osobou může být např. majitel obchodní společnosti, kde obviněný pracuje, vedoucí zaměstnanec nadřízený obviněnému, vychovatel na internátu.¹⁰ Pokud jde o situaci, kdy rodiče převezmou záruku za další chování obviněného mladistvého, tak tato záruka nebude brána za dostatečnou, jestliže tito rodiče měli závažné problémy s výchovou mladistvého a tato nedostatečná výchova vyústila v trestnou činnost. V tomto případě by tedy nebyla splněna podmínka, že schopnost osoby, která nabízí záruku za další chování, by byla schopna příznivě k tomuto chování přispět.¹¹

Schopnost ovlivňovat příznivě osobu obviněnou musí pramenit z určitého vztahu (např. pracovní nebo rodinný) mezi obviněným a osobou, která nabízí za jeho chování záruku. Osobou nabízející záruku však nemůže být obhájce obviněného, a to vzhledem k jeho procesnímu postavení, jelikož z tohoto vztahu vyplývá určitá nesvoboda a závislost obhájce na obviněném, to znamená, že by nemohl účinně působit na obviněného příznivým způsobem.¹² Avšak odlišnou situací se zdá být převzetí záruky za chování obviněného advokátem, který není v tomto případě také obhájcem. V této situaci neexistuje výše zmíněný vztah, kdy by advokát byl vázán pokyny obviněného a byl tedy v závislém postavení. Není

⁸ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 73 [Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 867.

⁹ VANTUCH, Pavel. 2.9.3. [Možnosti nahrazení vazby]. In: VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 318, marg. č. 148.

¹⁰ FENYK, Jaroslav, GŘIVNA, Tomáš. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 309 s.

¹¹ usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne: 01.09.1994, sp. zn. 5 To 44/94

¹² usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 4 To 558/2003

proto vhodné učinit paušální závěr, že pokud by nabídnul záruku advokát, tak by apriori nesplnil podmínky uvedené v § 73 odst. 1 písm. a) TŘ. Advokát (nikoli v postavení obhájce obviněného) může být nadán nezávislostí, autoritou ve vztahu k obviněnému a mít určitý bližší vztah k němu, z tohoto plyne, že v tomto postavení může příznivě ovlivňovat chování obviněného.¹³

Obsah záruky je vyjádřen podle důvodů vazby. Soud a v přípravném řízení státní zástupce jsou povinni toho, kdo nabízí převzetí záruky, seznámit s podstatou obvinění a s důvody, které zakládají vzetí do vazby. Tato povinnost se však neuplatní u případů, kdy je předem jasné, že se institut nepoužije. Záruka se vztahuje na převzetí dohledu nad dalším chováním obviněného, čímž se má čelit obavě z opakování trestné činnosti, z dokonání trestného činu, z pokusu nebo vykonání trestného činu, který připravoval nebo kterým hrozil. Anebo je potřeba učinit opatření, kdy se obviněný dostaví na vyzvání k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, a to za předpokladu, že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu, čímž se má čelit obavě z útěku nebo skrývání se. Samozřejmě se nemusí jednat jen o jeden důvod dle § 67 písm. a) nebo c), ale tyto důvody mohou existovat i současně vedle sebe. Přijetí záruky je vždy fakultativní a orgán, který tuto záruku přijímá musí přihlížet ke všem podmínkám v § 73 odst. 1 písm. a) TŘ.¹⁴

¹³ náleží Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2006, sp. zn. I.ÚS 263/05

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 73 [Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 868.

3. Písemný slib obviněného

Toto často navrhované opatření, kterým lze nahradit vazbu z důvodů § 67 písm. a) nebo c) TŘ, nebývá často soudy přijato a využíváno. Hlavním důvodem je fakt, že soudy zauímají k obviněnému spíše nedůvěřivý postoj.¹⁵

U písemného slibu dle § 73 odst. 1 písm. b) TŘ je nutné, aby slib dal přímo obviněný. Obviněný může slib sepsat vícero způsoby, například na počítači, vlastnoručně, psacím stroji apod., podmínkou však je, že tento slib musí být vždy vlastnoručně podepsán obviněným. Pokud nabídku písemného slibu sepíše a podepíše pouze obhájce obviněného, tak taková nabídka nesplňuje náležitosti daného ustanovení. Avšak pouhá pomoc při sepisování nabídky písemného slibu obhájcem či jinou osobou je povolena. Obviněný může podat písemný slib společně s žádostí o propuštění z vazby nebo ve stížnosti proti usnesení o vzetí do vazby (usnesení o ponechání ve vazbě), to znamená, že písemný slib nemusí mít podobu samostatného podání.¹⁶ Pokud obviněný v písemném slibu uvede adresu, na níž bude přebírat zásilky orgánů činných v trestním řízení, tak tuto adresu je potřeba brát jako adresu doručovací.¹⁷

V písemném slibu musí obviněný slíbit, že se nedopustí další trestné činnosti, povede řádný život, na vyzvání se dostaví k policejnímu orgánu, soudu nebo státnímu zástupci, oznámí předem vzdání z místa pobytu a bude plnit povinnosti, které mu soud uloží.¹⁸ Dříve, než soud přijme písemný slib obviněného, musí pečlivě zvážit výše uvedené skutečnosti a okolnosti případu. Skutečnosti, že obviněný není výdělečně činný, je bez prostředků, trestnou činnost měl páchat na více místech republiky, nebo že škoda, kterou měl obviněný způsobit trestným činem je velkého rozsahu, výrazně zpochybňují takový slib. Na tyto skutečnosti obviněný nemá zákonnou povinnost upozorňovat, soud si tyto skutečnosti a podklady je povinen obstarat sám.¹⁹

Pokud soud nepřijme písemný slib obviněného jako náhradu za vazbu, musí v takovém negativním rozhodnutí soudu být obsažen nejen výrok o nepřijetí písemného slibu, ale v tomto výroku musí být též vyjádřeno, že žádost obviněného o propuštění z vazby se zamítá. Pokud by tato část výroku v usnesení soudu prvního stupně nebyla obsažena, poté by takovou vadu mohl napravit dle § 149 odst. 4 TŘ doplněním výroku soud druhého stupně, v tomto

¹⁵ VANTUCH, P. Obhajoba obviněného. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 318.

¹⁶ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-6]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁷ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.3.2007, sp. zn. 11 Tdo 110/2007

¹⁸ FENYK, Jaroslav, GRIVNA, Tomáš. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 309 s.

¹⁹ usnesení Nejvyšší soud ČR ze dne 30.10.1992, sp. zn. 6 To 14/92

případě by nebyl porušen zákaz reformationis in peius ve smyslu ustanovení § 150 odst. 1 TR.²⁰

Při porušení písemného slibu, tedy že obviněný nevede řádný život, porušuje povinnosti mu uložené a nedodrží stanovená omezení, orgán rozhodující o vazbě bude v tomto případě zvažovat, zda v daném případě není důvod pro rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby. Následek při porušení písemného slibu však nemusí být vždy vzetí do vazby. Pokud důvod vazby odpadne, soud zruší svým usnesením omezení a povinnosti navazující na slib obviněného (toto platí i u záruky).²¹

Písemný slib je v praxi hojně navrhován ze strany obviněných. Při rozhodování o vazbě soudem je však slib přijímán pouze v menší části případů. Ve větší míře je to důsledkem toho, že státní zástupce nejčastěji v návrhu vzetí do vazby navrhne soudu, aby tento slib odmítl. Ve většině případů soudce rozhodující o vazbě se s tímto ztotožní a písemný slib nepřijme. Zkušenosti z praxe však jednoznačně ukazují, že ze všech druhů opatření, kterými lze nahradit vazbu, je při rozhodování soudce v přípravném řízení nejčastější přijetí písemného slibu zadrženého obviněného.²²

²⁰ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-6]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²¹ VANTUCH, Pavel. 2.9.3. [Možnosti nahrazení vazby]. In: VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 318, marg. č. 147.

²² tamtéž.

4. Dohled probačního úředníka

Při nahrazení vazby dohledem probačního úředníka dle § 73 odst. 1 písm. c) a odst. 3 TŘ vykonávají dohled úředníci Probační a mediační služby, to vyplývá z § 49 odst. 3 TZ, ve kterém je obecně vymezen i pojem a účel probačního dohledu a § 4 odst. 1 písm. c) zák. o PMS. Jestliže soud rozhodne o nahrazení vazby dohledem probačního úředníka, je obviněný povinen dodržovat povinnosti, které jsou speciálně stanoveny v § 73 odst. 3 TŘ. Tyto povinnosti už orgán rozhodující o vazbě není povinen ve výroku usnesení opakovat. Vymezení obsahu dohledu dle hmotněprávního ustanovení § 50 TZ se zde neuplatní.²³

Právní úprava však u rozhodování státních zástupců i soudů vyvolává určité rozpaky, jelikož tato úprava stanovuje, že orgány rozhodující o vazbě mohou obviněného ponechat na svobodě nebo ho propustit na svobodu, jestliže s ohledem na povahu projednávaného případu a s ohledem na osobu obviněného může být účelu vazby dosaženo dohledem probačního úředníka nad obviněným. Pro podmínky, kdy lze vyslovit dohled probačního úředníka nad obviněným však neexistuje zpřesňující výklad. To v praxi často znamená, že státním zástupcům a soudu není zcela jasné, kdy vzhledem k povaze případu a osobě obviněného účelu vazby dohledem probačního úředníka nad obviněným, a kdy nikoliv. Právě kvůli rozpakům, jestli jsou v daném případě splněny podmínky, vzniká často nedůvěra k tomuto institutu. Právě široká formulace v ustanovení § 73 odst. 1 písm. c) TŘ použitá zákonodárcem je natolik obecná, že bez použití příslušné judikatury je zde možnost vyslovit nepřezkoumatelnost rozhodnutí. Z praxe také rezonují názory, že úprava dohledu probačním úředníkem je tak vágní, že ji lze vyložit jen do dvou extrémních rovin. Buď je možné nahradit vazbu dohledem probačního úředníka v podstatě u všech obviněných, nebo naopak u žádného. Zatím u soudů z institutu nahrazení vazby dohledem probačního úředníka převládá určitá obava. Pokud tedy nejsou zároveň splněny podmínky pro využití nějakého dalšího institutu nahrazení vazby, zejména ustanovení § 73 odst. 1 písm. b), tedy písemný slib, který může organicky doplnit dohled nad obviněným. U státních zástupců se prozatím postup propuštění obviněného z vazby při nahrazení vazby dohledem nestal běžně užívaným.²⁴

Aby byly vyloučeny obavy, že obviněný bude jednat způsobem uvedeným v § 67 písm. a) nebo c) TŘ, tak lze vedle uložení nahrazení vazby dohledem probačního úředníka uložit i další povinnosti a omezení, které musí být stanoveny zcela konkrétně ve výroku

²³ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 73 [Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 869.

²⁴ VANTUCH, Pavel. 2.9.3. [Možnosti nahrazení vazby]. In: VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 321, marg. č. 149.

usnesení. Při výběru omezení a povinností, které obviněnému uložit, si můžeme pomoci ustanovením § 48 odst. 4 TZ, kdy však musíme brát zřetel na skutečnost, že povinnosti a omezení obviněného mají směřovat jen k nahrazení vazby, tedy k tomu, aby se nedopouštěl další trestné činnosti nebo nemařil průběh vyšetřování. Při ukládání těchto omezení a povinností není třeba souhlasu obviněného. Explicitně je v zákoně také vyjádřeno, že orgán rozhodující o vazbě může při nahrazení vazby dohledem probačního úředníka stanovit povinnost obviněného se v určitý čas zdržovat na konkrétně vymezeném místě (nejčastěji v obydlí nebo jeho části), změnit místo pobytu jen se souhlasem a podrobit se dalším omezením. Tyto povinnosti byly zavedeny novelou provedenou zák. č. 150/2016 Sb., účinnou od 1. 7. 2016.²⁵ V rámci povinnosti zdržovat se na konkrétně určeném místě může orgán rozhodující o vazbě rozhodnout také o elektronické kontrole.²⁶ Právní úprava elektronického kontrolního systému je v tuto chvíli zcela obsolentní, jelikož Probační a mediační vypověděla smlouvu s firmou, která dodávala tyto systémy. Kvůli této skutečnosti elektronická kontrola fakticky nefunguje od 22. 11. 2021 a probační úředníci tyto povinnosti musí kontrolovat návštěvami obviněného. K této problematice více v kapitole o elektronickém monitoringu.

Pokud chce orgán rozhodující o vazbě postupovat dle § 73 odst. 1 písm. c), tak by měl vždy v první řadě dle § 3 odst. 3 zák. o PMS kontaktovat příslušné středisko Probační a mediační služby (nemusí, jestliže už toto bylo iniciováno obviněným či jeho obhájcem), které nad chováním obviněného bude vykonávat tento dohled. Opis usnesení o ponechání obviněného na svobodě nebo o jeho propuštění z vazby za současného vyslovení dohledu dle § 73 odst. 1 písm. c) se doručí nejen oprávněným osobám uvedeným v ustanovení § 137 TŘ, ale vždy i příslušnému středisku Probační a mediační služby, která proti usnesení nemůže podat stížnost.²⁷

4. 1. Specifika probačního dohledu u mladistvých

Specifická je už zvýšená subsidiarita vazby u mladistvého obviněného, kdy mladistvého lze vzít do vazby, pouze pokud není možnost účelu vazby dosáhnout jiným způsobem. Režim nahrazení vazby dohledem probačního úředníka se řídí ustanovením § 73 odst. 1 písm. c) TŘ, nikoli ustanovením § 16 ZVSM, protože v tomto případě se jedná o dva odlišné instituty, které nelze zaměňovat. Hlavní rozdíl je v jejich povaze a také režimu jejich

²⁵ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, 738 s.

²⁶ VANTUCH, Pavel. 2.9.3. [Možnosti nahrazení vazby]. In: VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 321, marg. č. 149.

²⁷ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-29]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

výkonu.²⁸ Kombinace těchto dvou institutů však není vyloučena. Rozdílnost můžeme vidět hlavně v četnosti kontaktu mezi obviněným a probačním úředníkem. Probační úředník by se měl především snažit eliminovat kriminogenní vlivy (aby se snížilo riziko opakování nebo dokončení trestné činnosti v budoucnu), také by měl poskytovat pomoc mladistvému, aby mu usnadnil vést řádný život.²⁹ Dohled nad mladistvým může vykonávat jen speciálně vyškolený probační úředník.

4. 2. Probační plán dohledu

Při činnosti Probační a mediační služby je výkon dohledu nad chováním obviněného označován jako tzv. včasná pomoc.³⁰ Dohled lze definovat jako činnost probačního úředníka, spočívá hlavně v pravidelném kontaktu s obviněným a v jejich vzájemné spolupráci při vytváření podmínek a následné realizaci probačního plánu. V rámci dohledu by měli probační úředníci plnit hlavně dvě funkce. Prvně se úředník snaží zajistit potřeby obviněného, tudíž můžeme tuto funkci nazvat jako „důvěrník“. Druhá je funkce dozorová, kdy má být vždy připraven zakročit při porušování podmínek nahrazení vazby a být schopen o tom včas informovat soud.

Sestavení probačního plánu představuje stavební kámen celého výkonu dohledu, který by měl být sestaven nejpozději do šesti měsíců od zahájení spolupráce s obviněným. Probační plán by měl obsahovat specifikovaný interval konzultací, u kterého musíme myslet na splnění smyslu a účelu dohledu. Dále by měla být specifikována forma jednotlivých konzultací (předem nelze nikdy vymezit přesný počet jednotlivých konzultací, ani nelze vymezit, jak často budou probíhat), jelikož se vždy musí hledět na osobu obviněného. Časové rozmezí mezi jednotlivými setkáními probačního úředníka a obviněného nesmí být v příliš krátkých lhůtách, aby nepřiměřeně obtěžovaly obviněného. Na druhou stranu nesmí být tato lhůta příliš dlouhá, jelikož by zde hrozilo zmaření účelu dohledu, který vychází právě v pravidelném kontaktu.³¹ Je také důležité v probačním plánu dohledu vymezit kontrolu a způsob, jakým má obviněný plnit omezení. V probačním plánu se také stanoví lhůta, ve které má probační úředník informační povinnost vůči soudu, a rovněž se také musí stanovit platnost probačního plánu.³² Z výše uvedeného vyplývá, že probační plán je potřeba vždy aktualizovat vzhledem k aktuální situaci, jeho výsledkům a rodinným nebo osobním postojům.

²⁸ STOLÁŘ, Alexander. Specifika probačního dohledu podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Trestněprávní revue, 2005, č. 9, s. 229.

²⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 685.

³⁰ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2014, s. 391.

³¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 700.

³² ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2014, s. 411.

5. Nahrazení vazby předběžným opatřením

Přede dnem 1. 8. 2013 účinná právní úprava umožňovala ukládat omezení, také i zákaz vycestování do zahraničí, ve výroku rozhodnutí o nahrazení vazby, a to ve vztahu ke všem opatřením nahrazujícím vazbu. Tato úprava však byla shledána za nedostačující, a proto se uzákonila předběžná opatření novelizací zákona. Předběžná opatření, kterými lze nahradit vazbu dle ustanovení § 73 odst. 1 písm. d) byla zakotvena novelou připojenou k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Tato novelizace předběžných opatření má plnit podobnou úlohu, jako předběžná opatření dle občanského soudního řádu, tedy prozatímně upravit poměry mezi obviněným a obětí (poškozeným). Nahrazení vazby předběžným opatřením bude vzhledem k účelu institutu využíváno hlavně, když budou splněny podmínky vazby předstížné, ovšem dle dikce úvodní věty § 73 odst. 1 TŘ lze teoreticky nahradit i vazbu z důvodu § 67 písm. a) TŘ (útěková vazba). Je to způsobeno hlavně tím, že směřují primárně k zabránění obviněnému v páchání trestné činnosti, k zajištění řádného provedení trestního řízení, ochraně poškozeného a osob mu blízkých. Samostatně jsou podmínky pro uložení předběžných opatření v ustanovení § 88b odst. 2 TŘ.³³ Nahrazení vazby předběžným opatřením nelze uskutečnit, pokud je dán koluzní důvod vazby.

Z dikce tohoto ustanovení zákona vyplývá, že lze obviněnému předběžné opatření uložit jen tehdy, jestliže z konkrétních skutečností nebo z jednání obviněného vyplývá důvodná obava, že dokoná trestnou činnost, o kterou se pokusil, bude opakovat trestnou činnost, pro níž se stíhá nebo vykoná trestný čin, kterým hrozil, nebo který připravoval. Také musí dosud zjištěné skutečnosti nasvědčovat tomu, že byl spáchán skutek, pro který bylo zahájeno trestní řízení, a který naplňuje všechny znaky trestného činu. Musí zde být i zřejmé důvody k podezření, že obviněný spáchal tento trestný čin a s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, pro který je stíhaný a k osobě obviněného, ani nelze dosáhnout účelu předběžného opatření nějakým jiným opatřením. Rozhodnout o předběžném opatření jde pouze v případě, pokud to vyžaduje ochrana oprávněných zájmů poškozeného (fyzické osoby), především jeho zdraví, života, lidské důstojnosti nebo svobody, také pokud je potřeba chránit zájmy osob blízkých nebo ochrana zájmů společnosti.³⁴ Můžeme tedy shrnout, že hlavním účelem celé této právní úpravy je především ochrana poškozeného. Tato prosazovaná ochrana však může být i v zájmu stíhaného obviněného, jelikož si může nežádoucím

³³ ŠÁMAL, Pavel, ZEŽULOVÁ, Jana, RŮŽIČKA, Miroslav. Obecně k předběžným opatřením. In: GRIVNA, Tomáš a kol. Oběti trestných činů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 405, marg. č. 2.

³⁴ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-29]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

chováním přivodit horší procesní následky, například vzetí do vazby. Předběžná opatření mají oproti institutu vzetí do vazby jednu velikou přednost, a sice, že mohou být použity u všech trestných činů a nejsou omezeny horní hranicí trestní sazby, jako je tomu právě u vazby.

5. 1. Právní úprava

Taxativně jsou předběžná opatření obsažena v ustanovení §88c TŘ a jednotlivě pak v ustanoveních § 88d - § 88l TŘ. Předběžná opatření, která nezasahují do základních lidských práv, může uložit dle ustanovení § 88m odst. 2 TŘ v přípravném řízení i státní zástupce, například zákaz přechovávání věcí, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti, zákaz užívání, držení nebo přechovávání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek, zákaz styku s určitými osobami a zákaz her a sázek. O ostatních předběžných opatřeních, které zasahují do základních lidských práv rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce (§88. odst. 3 TŘ). Z výše uvedeného tedy vyplývá, že pokud se bude nahrazovat vazba v přípravném řízení některým předběžným opatřením, které není obsaženo v ustanovení §88m odst. 2, státní zástupce nemůže sám rozhodnout o propuštění obviněného z vazby za současného vyslovení nahrazení vazby takovým předběžným opatřením. V těchto případech musí podat návrh příslušnému soudci dle § 26 TŘ.³⁵

Předběžná opatření nejsou přímo vázána na existenci vazebních důvodů, kdy trvají, dokud to vyžaduje účel, nejdéle však mohou trvat do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, jímž se řízení končí. Pokud se ukáže, že plnění předběžného opatření nejde na obviněném spravedlivě požadovat, předběžné opatření není nutné v původně stanoveném rozsahu nebo výkon předběžného opatření je nemožný, je povinen rozhodnout soud (v přípravném řízení státní zástupce nebo soudce na jeho návrh) o změně nebo zrušení předběžného opatření.³⁶ Soud a v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce rozhodne o vzetí do vazby nebo o ponechání obviněného na svobodě za současného vyslovení nějakého jiného opatření nahrazení vazby, jestliže jsou pro toto jiné opatření splněny podmínky, a to v případě pokud obviněný neplní podmínky a povinnosti vyplývající z předběžného opatření. Toto porušení podmínek může mít i další důsledky, které jsou uvedeny v § 88o TŘ.³⁷ Pokud je vazba nahrazena uložením předběžného opatření, tak se ve výroku příslušného opatření uvede, že se propouští z vazby na svobodu nebo se obviněný ponechává na svobodě za současného uložení předběžného opatření. Když orgán rozhodující

³⁵ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 73 [Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, II, III*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 869.

³⁶ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-29]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

³⁷ tamtéž.

o vazbě nerozhodne o nahrazení vazby uložením předběžného opatření, tak nemusí v tomto případě vydávat tzv. negativní rozhodnutí (pouze toto zmíní v odůvodnění příslušného usnesení).³⁸

Dikce zákona o předběžných opatřeních se použijí i v řízeních proti mladistvým dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Nelze však právní úpravu předběžných opatření aplikovat ve věcech dětí mladších 15 let, tento závěr můžeme dovodit ze znění § 88b odst. 1 TŘ („*Předběžné opatření lze uložit pouze obviněnému*“).³⁹

5. 2. Zákaz vycestování do zahraničí

Společně s nahrazením vazby některým opatřením podle §73 odst. 1 nebo §73a odst. 3 TŘ, může orgán rozhodující o vazbě také rozhodnout o uložení omezení obviněnému spočívající v zákazu vycestování do zahraničí. Při rozhodování si však orgán musí uvědomit, že zákaz vycestování do zahraničí je zásahem do svobody pohybu zaručené čl. 14 Listiny, čl. 2 Protokolu čl. 4 k Úmluvě a čl. 45 Listiny základních práv EU, tedy, aby bylo toto omezení zákonné a důvodné, musí se ctít základní parametry omezení základních práv a svobod. Klíčová podmínka je, že rozhodnutí bude náležitě odůvodněné, tedy aktuální, konkrétní a přesvědčivé.⁴⁰ Obecně je toto omezení uvedeno v § 77a TŘ, poté je tento zákaz upraven samostatně jako předběžné opatření v §88h. Při postupu uložení zákazu vycestování do zahraničí se §77a TŘ užije přiměřeně. Musíme však vždy rozlišovat jednotlivé paragrafy, podle kterých se chceme v těchto případech řídit. Pro příklad je 77a odst. 1 použit za podmínky, je-li vedeno trestní stíhání pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje tři léta, může soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce uložit omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí, je-li to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení. I přes první zdání, že by tyto podmínky uvedené v §77a musely být splněny u nahrazení vazby zákazem vycestování do zahraničí, není tomu tak, jelikož zákon přímo neuvádí „za podmínek uvedených v ustanovení § 77a odst. 1 věta první“. Lze tedy uložit takové omezení ve všech případech, kdy se vazba může nahradit některým opatřením dle § 73 a 73a TŘ. Tomuto názoru přisvědčuje také skutečnost, že to, co se uvádí v § 73 odst. 1 až 6 TŘ je relativně

³⁸ RŮŽIČKA, Miroslav. § 88b [Obecné podmínky pro uložení předběžných opatření]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1240.

³⁹ ŠÁMAL, Pavel, ZEŽULOVÁ, Jana, RŮŽIČKA, Miroslav. Obecně k předběžným opatřením. In: GRŮVNA, Tomáš a kol. Oběti trestných činů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 406, marg. č. 6.

⁴⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2019, sp. zn. II.ÚS 2057/19

samostatná úprava oproti §77a. O samostatnou úpravu jde také obdobně v §88h jako předběžného opatření. Zákaz vycestování do zahraničí nemusí být uložen jen občanu České republiky.⁴¹

Orgán rozhodující o vazbě postupuje v souladu s ustanovením § 73 odst. 4, kdy musí vyzvat obviněného nebo osobu, která má cestovní doklad u sebe, aby v jím stanovené lhůtě vydal cestovní doklad. Musí také přijít poučení, že pokud nebude výzvě vyhověno, může být uložena pořádková pokuta nebo jí může být tento doklad odejmut. Jestliže by toto nebylo respektováno, postupovalo by se při odnětí přiměřeně dle ustanovení § 79 TR (odnětí věci) a doklad by mu byl odejmut.⁴²

Nutné je si však také definovat cestovní doklad. Je na místě poukázat, že cestovní doklad je veřejná listina, která opravňuje občana k překračování státních hranic, nestanoví-li mezinárodní smlouva jinak. Cestovním dokladem prokazuje občan všechny skutečnosti, které jsou uvedeny v zákoně č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech. V Evropské Unii lze využít jako cestovní doklad občanský průkaz, avšak přes to, že občanský průkaz lze použít jako cestovní doklad, nelze na něj úpravu o zákazu vycestování do zahraničí vztáhnout. Mezi cestovní doklady můžeme zahrnout dle zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech: cestovní pas, služební pas, cestovní průkaz, diplomatický pas, náhradní cestovní doklad Evropské Unie nebo i jiné cestovní doklady zde neuvedené, a to na základě mezinárodní smlouvy.⁴³

K vydání cestovního dokladu může být příslušných vícero orgánů, vždy záleží na konkrétní situaci. Obecně je k vydání cestovního pasu příslušná obec s rozšířenou působností, kdy se řídíme podle místa trvalého pobytu žadatele. Pokud však nemá občan trvalý pobyt na území ČR, je příslušná obec s rozšířenou působností dle místa posledního trvalého pobytu v ČR. Pokud nelze zjistit trvalý pobyt nebo občan neměl trvalý pobyt v ČR, tak v těchto případech je příslušný pro vydání Magistrát města Brna. Avšak nemůžeme se omezit jen na cestovní pas, jelikož se dá vycestovat i na jiné cestovní doklady. Například služební pas je vydáván pouze osobám uvedeným v § 14 odst. 1 a 2 zákona č. 329/1999 Sb. a příslušné je Ministerstvo zahraničí. Občanovi, který prokáže ztrátu cestovního dokladu nebo jiný cestovní doklad nemá, vydá zastupitelský úřad v odůvodněných případech cestovní průkaz, který

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 73 [Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, II, III*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 874.

⁴² tamtéž. s. 875.

⁴³ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-29]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

slouží buď k jednotlivě určené cestě nebo má omezenou časovou platnost, to vše vychází z § 15 odst. 1 zákona č. 329/1999 Sb.⁴⁴

Po rozhodnutí o zákazu vycestování do zahraničí se opis usnesení, který se týká občana ČR, a kterým bylo rozhodnuto o tomto omezení, zašle orgánu příslušnému k vydání cestovního dokladu, tomto orgán se také vyrozumí o vydání nebo odnětí cestovního dokladu. Pro vydání cestovního dokladu dotčenou osobou platí § 78 a o jeho odnětí se použije § 79, v těchto případech stačí vyrozumět přípisem orgán příslušný k vydání cestovního dokladu.

5. 2. 1. Zrušení zákazu vycestování do zahraničí

Zrušení omezení v podobě zákazu vycestování do zahraničí se může uskutečnit dvěma způsoby. První z nich je žádost obviněného, kterému byl v souvislosti s nahrazením vazby uložen zákaz vycestování do zahraničí. Tuto žádost je oprávněn podat kdykoli, když se v této souvislosti přiměřeně použije ustanovení § 77a odst. 4 věta druhá TR (to i přes fakt, že tato úprava je do velké míry samostatnou a nemá přímou souvislost s vazbou nebo opatřeními nahrazujícími vazbu). Orgán rozhodující o vazbě musí o této žádosti rozhodnout bez zbytečného odkladu. Pokud by byla tato žádost obviněnému zamítnuta, má právo žádost opakovat (neuveďte-li nové důvody) až po uplynutí 3 měsíců ode dne nabytí právní moci tohoto rozhodnutí.⁴⁵

5. 3. Zákaz styku s určitými osobami

Toto předběžné opatření má mít preventivní funkci v případech tzv. domácího násilí. Výčet jeho využitelnosti je však mnohem širší, například u nebezpečného pronásledování (tzv. stalkingu). Používá se u skutkových podstat trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí, nebezpečné vyhrožování, nebezpečné pronásledování a týrání svěřené osoby. U mladistvých se řídíme právní úpravou trestního řádu, jelikož ZSVM nemá vlastní. Pokud jde o obviněné právnické osoby, zákaz styku s určitými osobami by hypoteticky mohl být uložen i jim. Musely by být splněny podmínky pro uložení předběžného opatření u právnických osob a předběžné opatření by se muselo týkat pouze trestných činů uvedených v ustanovení § 7 TOPO.⁴⁶

Obsahem zákazu styku s určitými osobami je především vyslovení zákazu vyhledávání nebo kontaktování poškozeného (osob mu blízkých) nebo svědků prostřednictvím sítě

⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 73 [Nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 876.)

⁴⁵ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-29]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel, ZEZULOVÁ, Jana, RŮŽIČKA, Miroslav. § 88d [Zákaz styku s určitými osobami]. In: GRIVNA, Tomáš a kol. *Oběti trestných činů*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 420, marg. č. 1.)

elektronických komunikací nebo obdobných prostředků. Je tedy zakázáno sledování nebo vyhledávání osobní blízkosti, pro upřesnění např. obtěžování, doprovázení, dotírání, slídění. V praxi je toto naplněno třeba při každodenním čekání před bytem nebo prací poškozeného, noční hlídkování před bytem poškozeného nebo doprovázení poškozeného při cestě do práce. V dnešní době však nemůžeme tento zákaz vztahovat jen na osobní rovinu, kdy důležitou roli hraje i zákaz elektronické komunikace (opakované zasílání nevyžádaných e-mailů s agresivním nebo urážlivým obsahem, opakované volání na mobil či pevnou linku nebo využívání i písemné komunikace v podobě dopisů či pohledů). Lze zakázat i tzv. cyberstalking, kdy je poškozený pronásledován elektronicky v různých chatovacích místnostech, blocích nebo sociálních sítích. Tyto zákazy platí i pro situace, když by obviněný chtěl využít k tomuto kontaktování 3. osobu.⁴⁷

V případě důležitých důvodů může být rozhodnuto o povolení setkání obviněného s poškozeným. Jako důležitý důvod můžeme shledat projednání důležité záležitosti nebo se dohodnout o uspořádání soukromých věcí apod. Návrh na povolení setkání může podat obviněný nebo dotčená osoba, kdy předseda senátu nebo v přípravném řízení státní zástupce o tomto rozhodne usnesením. Toto usnesení se vydává jak při povolení setkání, tak i v případě zamítnutí, k tomuto závěru můžeme dojít přes § 146a odst. 1 písm. b. Při povolení setkání je přítomen buď orgán činný v trestním řízení, nebo pověřený probační úředním. Pověření může být buď písemné, nebo ústní (potom ale musí být zaznamenáno do spisu). Setkání bude neprodleně ukončeno, jestliže se objeví důvodná obava z budoucího kontaktování nebo vyhledávání. Důvody ukončení setkání jsou v zákoně vyjmenovány demonstrativně. Ukončit toto setkání je oprávněn přítomný orgán činný v trestním řízení nebo probační úředník.⁴⁸

5. 4. Zákaz vstupu do obydlí

Stejně jako u výše zmíněného předběžného opatření zákazu styku s určitými osobami, tak i toto předběžné opatření slouží jako reakce nebo prostředek prevence u domácího násilí. Směřovat však může i proti méně závažným útokům na zdraví nebo proti nebezpečnému pronásledování. Můžeme si všimnout souvislosti s instituty vykazání (§44 až §47 PolČR) a předběžného opatření ve věcech domácího násilí (§400 an. ZŘS). Tyto všechny instituty jsou však plně autonomní, kdy plní vždy zvláštní úlohu v daném procesu a příslušné právní úpravy zde nelze směřovat. V první řadě vždy závisí na oběti, kterou cestou ochrany se vydá, musí mít však vždy na paměti, že ochrana dle TŘ je ovládána zásadou oficiality. V praxi většinou

⁴⁷ RŮŽIČKA, Miroslav. § 88d [Zákaz styku s určitými osobami]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1250, 1251.

⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel, ZEZULOVÁ, Jana, RŮŽIČKA, Miroslav. § 88d [Zákaz styku s určitými osobami]. In: GRIVNA, Tomáš a kol. Oběti trestných činů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 424,425, marg. č. 24. - 29.)

instituty vykazání dle PolČR nebo předběžné opatření dle ZŘS předcházejí uplatnění předběžného opatření zákazu vstupu do obydlí. Z výše uvedeného nám tedy vyplývá, že tato právní úprava je zcela samostatná a není závislá na uložení jiného institutu. Zákaz vstupu do obydlí je však vyloučen u právnických osob, a to z důvodu její povahy.⁴⁹

Obsah tohoto předběžného opatření spočívá v nepřípustnosti zdržovat se v takovém obydlí a nepřípustnosti vstupu obviněného do společného obydlí obývaného s poškozeným. To znamená, že obviněný po nabytí právní moci usnesení, jímž se vyslovilo předběžné opatření zákazu vstupu do obydlí, nesmí vstoupit do obydlí a do jeho bezprostředního okolí a nesmí se tam ani zdržovat.⁵⁰

⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel, ZEŽULOVÁ, Jana, RŮŽIČKA, Miroslav. § 88e [Zákaz vstupu do obydlí]. In: GRIVNA, Tomáš a kol. Oběti trestných činů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 426–427, marg. č. 1–3.

⁵⁰ tamtéž. s. 429-430, marg. č. 19-21

6. Peněžitá záruka

Kauce (z latinského *cautio* – záruka, opatrnost, obezřetnost) je obecně vžitým pojmem a má význam dočasné zálohy, jejíž vratnost bývá podmíněna splněním předem známých podmínek. Trestní řád používá pojem peněžitá záruka. Institutem peněžitě záruky lze nahradit účel vazby, kdy jsou shledány důvody vazby dle ustanovení § 67 písm. a) nebo ustanovení § 67 písm. c) TŘ, avšak s omezením použití tohoto paragrafu, při přijetí peněžitě záruky v případech stíhání pro trestné činy taxativně uvedené v § 73a odst. 1 TŘ. Koluzní důvod vazby dle ustanovení § 67 písm. b) TŘ ve všech případech znemožňuje nahrazení vazby peněžitou zárukou.⁵¹ Rozhodování o nahrazení vazby peněžitou zárukou by mělo dle zákonné dikce probíhat dvoufázově. V první fázi je potřeba dle § 73a odst. 2 TŘ rozhodnout o přípustnosti peněžitě záruky, popř. určení její výše a způsobu jejího složení. Poté následuje druhá fáze, která se řídí § 73a odst. 1 TŘ, kdy je potřeba rozhodnout o ponechání obviněného na svobodě nebo o jeho propuštění na svobodu, a to za současného složení peněžitě záruky, jejíž způsob složení a výše byla určena předchozím rozhodnutím. Spojení těchto dvou fází, potažmo rozhodnutí, se nejeví příliš praktické. Dalo by se o tomto postupu uvažovat v případě, pokud by obviněný nebo jiná osoba učinila návrh dle § 73a odst. 2 TŘ na přijetí peněžitě záruky v určité výši. Současně by byla peněžitá záruka složena na účet orgánu, který rozhodoval o vazbě, zároveň by musel tento orgán návrh v celém rozsahu akceptovat. To znamená, že by bylo možné v tu samou chvíli jedním výrokem rozhodnout o přípustnosti peněžitě záruky včetně určení její výše a způsobu jejího složení a druhým výrokem o ponechání obviněného na svobodě nebo o jeho propuštění z vazby na svobodu za současného přijetí složené peněžitě záruky. V drtivé většině případů ale bude soud rozhodovat dvoufázově, i když v některých případech mohou následovat tato rozhodnutí velice rychle za sebou. Takto nastavená právní úprava slouží k zamezení situací, kdy obviněný nebo jiná osoba složila stanovenou záruku, a po tomto složení je rozhodnuto, že se peněžitá záruka nepřijímá, byť nedošlo k podstatné změně okolností rozhodných pro postup dle § 73a odst. 1 TŘ.⁵²

Jak už bylo výše naznačeno, složení peněžitě záruky může navrhnout nejen obviněný, ale také třetí osoba, podmínkou však je, že musí být dán výslovný souhlas obviněného. Není dostačující, pokud by takový souhlas vyjádřil obhájce obviněného, aniž by z tohoto projevu

⁵¹ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-29]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵² ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 73a [Peněžitá záruka]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, II, III*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 884.)

byla zřejmá vůle obviněného. Třetí osoba, která nabízí peněžitou záruku za obviněného, musí být před přijetím seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, pro které je shledán důvod vazby, aby se mohla rozhodnout, zda peněžitou záruku opravdu poskytne. Soud má zde také poučovací povinnost jak vůči obviněnému, tak vůči třetí osobě, která peněžitě prostředky složila. Tyto osoby musí být vždy upozorněny na případy, kdy peněžitá záruka může propadnout státu, a na možnost použití peněžitých prostředků k zaplacení peněžitého trestu, nákladů řízení nebo pohledávek poškozeného. Poučovací povinnost musí být splněna před složením kauce, to znamená, že nejlepším okamžikem je, pokud soud (případně soudce či státní zástupce v přípravném řízení) rozhodnou dle ustanovení § 73 odst. 2 písm. a) TŘ na návrh obviněného nebo jiné osoby, která složila záruku, že přijetí peněžitě záruky je přípustné. Správným postupem se zdá být i situace, kde by poučení bylo obsaženo ve druhé fázi, tedy v rozhodnutí o přijetí peněžitě záruky dle § 73 odst. 1 TŘ, jelikož proti němu může složitel brojit stížností. Upozornění může být poskytnuto i samostatným úkonem, ale to potom znamená, že obviněný nebo osoba, která peněžitou záruku složila nebo se chystá složit, musí tuto skutečnost stvrdit svým podpisem.⁵³ K problematice poučovací povinnosti se vyjádřil i Ústavní soud v nálezu sp. zn. III.ÚS 2787/15, ze dne 14. 6. 2016. V tomto nálezu Ústavní soud zastává názor, že obecné soudy jsou (jakožto orgány ochrany základních práv a svobod) povinny před přijetím peněžitě záruky zkontrolovat, zda se složiteli dostalo zákonem požadovaného poučení, jelikož pokud je složitel odlišná osoba od obviněného, vrácení peněžitě záruky je podmíněno nikoli chováním tohoto složitela, ale chováním obviněného, a to dokonce nejen budoucím, nýbrž i takovým, které je mu ve smyslu § 73a odst. 6 až 8 TŘ kladeno za vinu. Ústavní soud také zdůraznil, že poučovací povinnost je také základem pro ochranu poškozené osoby – pokud soud nesplní zákonem předvídanou poučovací povinnost, nemůže být využito postupu dle § 73a odst. 6 TŘ, protože by se poškozený nacházel ve znevýhodněné pozici. Pokud by tedy složitel prokázal, že nebyl řádně poučen, bylo by použití peněžitě záruky podle § 73a odst. 7 TŘ na úhradu pohledávek poškozeného neústavním zásahem do vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a zároveň neposkytnutím náležité soudní ochrany podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.⁵⁴ Pokud se poučení dostane ke složiteli až po složení peněžitých prostředků, nelze toto pozdě provedené poučení jinak zhojit.

Po řádně složené peněžitě částce obviněným nebo jinou osobou, rozhodne příslušný orgán o ponechání obviněného na svobodě nebo ho propustí na svobodu z vazby za

⁵³ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. Trestní řád: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-18]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵⁴ nálezu Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. III.ÚS 2787/15

současného přijetí peněžitě záruky. V praxi je běžné, že vzhledem k současné právní úpravě obviněný není schopen sám tyto prostředky obstarat a složit, jelikož je většinou zadržen nebo se nachází ve vazbě. Proto v těchto případech obstarání a složení částky zabezpečuje obhájce obviněného, popř. jiná osoba, která peněžitou záruku nabízí. Nepřijmout nabídku peněžitě záruky může jen soud, který v takovém případě vydá rozhodnutí, ve kterém neurčuje výši ani způsob složení peněžitě záruky. Také je nutností v průběhu trestního řízení zkoumat, zda stále trvají důvody vazby. Jestli by důvody, které vedly k přijetí peněžitě záruky odpadly nebo by nově vzniknul koluzní důvod vazby, peněžitá záruka musí být zrušena. Zrušit nebo změnit výši peněžitě záruky může soud nebo v přípravném řízení státní zástupce, pokud v době, kdy takové rozhodnutí přichází v úvahu, vedou řízení. Takové rozhodnutí je možné vydat jak na návrh obviněného, respektive osoby, která složila záruku, tak i bez návrhu.⁵⁵

6. 1. Úvaha de lege ferenda

Vzhledem k nízkému počtu vydaných rozhodnutí nahrazení vazby peněžitou zárukou je na místě otázka, jestli právě tento nízký počet není důkazem mnoha aplikačních problémů v této oblasti. Proto se nabízí úvahy o návrzích de lege ferenda, kdy by se měla současná právní úprava zaměřit především na legislativní změnu v oblasti obviněných, kteří nemohou složit peněžitou záruku, protože jim to jejich současná situace neumožňuje, tudíž jim je zabráněno využití tohoto institutu. Podobná situace může nastat při trestné činnosti proti majetku a hospodářské trestné činnosti, hlavně když existuje podezření, že příjmy nebo majetek obviněného pochází z této trestné činnosti.⁵⁶

Lze tedy uvažovat o doplnění znění ustanovení § 73a TŘ, kdy peněžitá záruka by nebyla poskytována jen v peněžitě formě, ale mohla by existovat i možnost zřídit zabezpečovací institut ve formě zástavního práva na movitý i nemovitý majetek, které by však muselo být ve výlučném vlastnictví obviněného. Institut zabezpečovacích, respektive zástavních práv, přeci funguje napříč celým právním řádem, ať už jde o občanské, obchodní nebo daňové právo. Lze tedy předpokládat, že by tyto instituty mohly být využity i v trestním řízení. Toto by mohlo vést k zefektivnění a rozšíření možnosti uložení peněžitě záruky. Mohlo by to však přinést i mnoho nových problematických aspektů. Zřízení zástavního práva na nemovitou věc se jeví jako jednoduché, jelikož se všechna práva spojená s nemovitostí označují v katastru nemovitostí a evidují na listu vlastnictví.⁵⁷

⁵⁵ VANTUCH, Pavel. 2.9.3. [Možnosti nahrazení vazby]. In: VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 324, marg. č. 150.

⁵⁶ LEFLEROVÁ, Lucia. Peňažná záruka – úvahy de lege ferenda. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 85-88

⁵⁷ LEFLEROVÁ, Lucia. Peňažná záruka – úvahy de lege ferenda. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 85-88

Soud by si měl v případě rozhodování o výši složení peněžitě záruky vždy ponechat možnost přihlédnout na doloženou finanční hotovost, výši příjmů, vlastnictví movitých a nemovitých věcí. Poté by bylo možno vzhledem k okolnostem zřídit zástavní právo například na auto či dům. Případné propadnutí těchto věcí státu by obviněný mohl považovat za vážnou újmu. Vzhledem k nynější judikatuře ESLP, blíže rozhodnutí ve věci Lavrechov v. Česká republika⁵⁸, by tento institut zástavního práva jako peněžitě záruky pomohl k motivování obviněných nedopustit se jednání, které by zakládalo důvod vazby. Ve výše uvedeném rozhodnutí ESLP je vyjádřen velice zajímavý závěr ve vztahu k posuzování peněžitě záruky v případě osvobození obviněného. Meritem byla otázka souladu Dohody o ochraně lidských práv a svobod a situace propadnutí peněžitě záruky státu, jestliže obviněný se sice dopustil konání, které zakládalo propadnutí věci státu, ale následně byl zproštěn a osvobozen od obžaloby. Stěžovatelova argumentace byla, že v případě propadnutí peněžitě záruky bude zasaženo do jeho práva na ochranu vlastnictví. ESLP se s touto argumentací vypořádal závěrem, že osvobození od obžaloby není důvodem, aby se celé trestní řízení považovalo za nezákonné. Stát má totiž legitimní zájem na řádném průběhu trestního řízení, a to bez ohledu na vyskytující se případy, kdy je dostatek důkazů na podání obžaloby, ale poté je důkazní nouze na vydání odsuzujícího rozsudku. Výsledek trestního řízení tedy nemá žádný vliv na otázku propadnutí peněžitě záruky státu.⁵⁹ Z výše uvedeného závěru vyplývá, že by v případě porušení pravidel peněžitě záruky mohl obviněný v některých případech přijít o movitý nebo nemovitý majetek, na kterém by vázlo zástavní právo spojené s tímto institutem. Toto by zakládalo mnohem přísnější důsledky, jelikož by obviněný mohl přijít například o střechu nad hlavou. Obviněný by měl v těchto případech větší motivaci nedopustit se konání, které by zakládalo důvod vazby, jelikož by riskoval propadnutí věci zatížených zástavním právem státu.

Další otázkou zůstává, jak by se řešila situace, kdyby k majetku bylo vázáno více zástavních práv. V takovém případě by nebylo s ohledem na účel záruky a ustanovení o propadnutí vhodné zřizovat toto soudní zástavní právo. Pokud by majetek totiž sloužil k zajištění vícero pohledávek, nemusí být obviněný motivovaný k dodržování všech omezení a povinností spojených s nahrazením vazby. Problematickou v této souvislosti zůstává i otázka, jakým způsobem by bylo možné, aby takto zatížená věc mohla propadnout státu, pokud by sloužila na zabezpečení jiných pohledávek. V takové situace není ani dobře možné, aby zákon obsáhl a zevšeobecnil všechny konkrétní případy, které by mohly nastat. Pokud

⁵⁸ rozsudek ESLP Lavrechov proti České republice ze dne 20. 6. 2013, č. 57404/08

⁵⁹ tamtéž.

by tedy nastala taková situace, lze uvažovat o tom, že by soud musel zkoumat vhodnost aplikace tohoto institutu pro jednotlivé případy zvlášť a posoudit, zda jsou tu výjimečné okolnosti, které by odůvodňovaly zřízení zástavního práva. Také by se dalo uvažovat nad řešením prostřednictvím zajišťovacího převodu práva s předem určenou výškou záruky, která by připadla státu, a zbytek by mohl sloužit na uspokojení ostatních věřitelů obviněného. V souvislosti s výše uvedenou problematikou by právní úprava měla znemožnit nejen samotnou dispozici s nemovitostí, ale také by nebylo možné zřídit další zástavní práva bez souhlasu soudu. Kdybychom totiž přistoupili k opačnému závěru, mohlo by docházet ke zmaření poskytnuté záruky.⁶⁰ Specifikem tohoto institutu by bylo, že by se odklonil od ustálené soudní praxe, která říká, že při složení peněžité záruky obviněný přestává být vlastníkem těchto prostředků srov. **rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2002, sp. zn.33 Odo 836/2001**: „*V době po přijetí nabídky na peněžitou záruku je plně v kompetenci soudu (příp. v přípravném řízení soudce) rozhodnout o tom, jak bude s peněžitou zárukou (tedy i s penězi, které na tuto záruku složeny, resp. použity) naloženo, aniž by složitel peněžité záruky (zejména není-li jím obviněný, jehož chování je však významné pouze z hlediska rozhodnutí o připadnutí peněžité záruky státu) měl možnost takové rozhodnutí ovlivnit. Výlučně soudu totiž přísluší rozhodnout o tom, zda došlo k naplnění podmínek zákonem stanovených pro připadnutí peněžité záruky státu či rozhodnout o zrušení, popř. změně této záruky. V době od přijetí peněžité záruky do jejího případného zrušení není složitel vlastníkem ani oprávněným držitelem peněžní hotovosti, kterou byla uhrazena peněžítá záruka, a tedy nemá právo na plody a užitky z peněžní hotovosti.*“⁶¹ Pokud by bylo přistoupeno k peněžité záruce, která by byla realizována pomocí zástavního práva, tak by obviněný neztrácel vlastnictví zatížené nemovitosti, ale měl by zákaz s touto jakkoli disponovat. Obviněný by také musel mít k majetku (ke kterému by bylo vhodné zřídit zástavní právo) výlučné vlastnické právo, nelze totiž přistoupit na to, že by obviněný nabyl majetek až v budoucnosti, jak to funguje například v právu občanském. V tomto případě totiž nelze přesně určit dobu, po jakou budou trvat důvody vazby, tudíž by nedávalo dobrý smysl zřizovat zástavní právo na věc v budoucnu nabytou, jelikož by taková v budoucnu nabytá věc nepředstavovala dostatečnou záruku. Bylo by také vhodné doplnit legislativní znění o možnost přechodu vlastnického práva majetku (který je předmětem soudního zástavního práva) na stát – v případě rozhodnutí o propadnutí záruky za stejných okolností, za kterých v současnosti propadá peněžítá záruka.⁶²

⁶⁰ LEFLEROVÁ, Lucia. Peňažná záruka – úvahy de lege ferenda. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 85-88

⁶¹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2002, sp. zn.33 Odo 836/2001

⁶² LEFLEROVÁ, Lucia. Peňažná záruka – úvahy de lege ferenda. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 85-88

Dle mého názoru by zavedení tohoto institutu do trestního řádu bylo krokem vpřed. Bylo by však nutné se vypořádat s problematickými otázkami, které se k tomuto institutu pojí, avšak můžeme se inspirovat i v jiných zemích, kde je soudní záložní právo nebo složení cenných papírů do úschovy soudu běžnou praxí, která pomáhá zefektivnit nahrazení vazby peněžitou zárukou, kdy ne každý obviněný má na složení této záruky hotovost. K této zahraniční úpravě níže. Institut peněžité záruky by se měl v našem právním řádu vyvíjet, jelikož při současné právní úpravě nelze využít celého potenciálu nahrazení vazby. Můžeme zde vidět velice silnou argumentaci pro změnu nynější právní úpravy, kdy by měl zákonodárce směřovat tuto změnu k rozšíření možností, jak složit peněžitou záruku. Ve světovém měřítku není výše vyslovená úvaha *de lege ferenda* ničím přelomovým, k tomu viz. níže. Myslím, že problematika nahrazení vazby obecně je velice aktuální, a proto si vyžaduje stálou pozornost.

6. 1. 1. Úvaha de lege ferenda ve srovnání se zahraniční právní úpravou

Jako příklad země, která využívá institut nahrazení vazby peněžitou zárukou, v jejich právním řádu nazvaný jako kauce, může sloužit Anglie. Právo na kauci má Anglie upravenou v dokumentu *Bail Act* z roku 1976, kdy soud buď odmítne, nebo přijme peněžní kauci s určením její výše, dále se vypořádá s podmínkami složení a ostatními povinnostmi, které souvisí s propuštěním z vazby. S presumpcí nevinny se v této zemi presumuje i možnost na propuštění na svobodu při složení kauce, toto vyplývá ze sekce 4 *Bail Act*. Z tohoto principu však existují výjimky, například když je důvodné podezření, že obviněný bude působit na svědky, nebo bude chtít uprchnout. Soud také pečlivě zváží trestní minulost obviněného a také posoudí závažnost trestného činu.⁶³ V anglickém právním řádu nemůže být peněžitá záruka pojímána jako trest, nýbrž jako zabezpečovací prostředek, který zajišťuje, aby nedocházelo k maření trestního řízení obviněným. Tato peněžitá záruka nemusí být složena jen v trestním řízení před soudem, ale lze také využít tzv. policejní kauce. Dokonce v roce 2003 byla zákonem *Criminal Justice Act 2003* zpřístupněna možnost policejnímu orgánu od zadrženého obviněného přijmout kauci ihned na místě a propustit ho, bez nutnosti předvedení na policejní stanici. Jediná povinnost, kterou lze uložit v takovém případě, je povinnost se následně dostavit na policejní stanici.⁶⁴ Peněžitá záruka však nemusí být vždy složena v hotovosti k rukám soudu, *Bail Act* totiž nedefinuje pojem záruky, a proto je možné složit všechny věci, které mají nějakou peněžní hodnotu (například šeky). Pokud jde o jiné věci, tak ty mohou být

⁶³ Corre, N., Wolchover, D. *Bail in Criminal Proceedings*. New York: Oxford University Press, 2007, s. 34–35.

⁶⁴ ZEMAN, Petr a kol.: *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: Vydavatelství Kufr. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 42

složeny do soudní úschovy a v případě propadnutí státu jsou zpeněženy. Jak můžeme z uvedeného vidět, na rozdíl od České republiky je zde institutu peněžitá záruka, resp. kauce velice využíváno a tento institut má velkou aplikační působnost. Nesmíme však při těchto úvahách zapomínat, že v anglosaském právním systému je trestní řízení vedeno jinak než v tom kontinentálním, proto je těžší přisvojit si a inspirovat se zde uvedenou právní úpravou a principy, které ji doprovází.⁶⁵

Pokročilejší právní úpravu v oblasti nahrazení vazby peněžitou zárukou nemusíme hledat pouze v anglosaských právních systémech, lze se podívat i na právní úpravu Spolkové republiky Německo. Peněžitá záruka je již delší dobu součástí Strafprozessordnung (dále jen „StPO“). Podmínky poskytnutí záruky obviněným nebo třetí osobou jsou blíže specifikované v § 116a StPO.⁶⁶ Německá právní úprava kauce si zakládá na vytvoření psychického tlaku na obviněného a odebrání peněžních prostředků, který by mohl využít na útěk. V ustanovení § 116a StPO jsou možnosti složení záruky vyjmenovány taxativně, obviněný může složit buď hotovost, cenné papíry, zřídit zabezpečovací právo, nebo se za něj může zaručit vhodná osoba. Tyto prostředky kauce se dají vzájemně kumulovat. Soud ve svém rozhodnutí určí, komu bude složena peněžitá záruka nebo cenné papíry, těmito osobami může být prokurátor nebo jiná důvěryhodná osoba. Důvěryhodnou osobou nemůže být obhájce obviněného, ve většině případů je to banka. Propuštění obviněného je možné až při řádném složení peněžitých prostředků ve stanovené výši. Z ustálené německé praxe vyplývá, že nahrazení vazby tímto institutem v zásadě není možné při koluzním důvodu vazby, ovšem vyloučené to v ojedinělých případech není.⁶⁷ V německém trestním řízení lze vazbu nahradit i zřízením zabezpečovacích práv, které plní úlohu náhrady za složení peněžitá záruky v hotovosti. Mohou mít formu zástavního práva nebo zabezpečovacího převodu práva, kdy se mohou vztahovat na movitý i nemovitý majetek. Peněžitou záruku nemusí skládat pouze obviněný, ale může to za něho udělat třetí osoba. Tou může být fyzická osoba, v některých případech se pak připouští složení prostředků právnickou osobou, ovšem obhájce složit peněžní prostředky nemůže v žádném případě.⁶⁸ Soud nejprve musí určit výši kauce dle výše příjmů a majetku třetí osoby, která za obviněného kauci skládá. Dále je soud povinen vypořádat se v odůvodnění rozhodnutí o nahrazení vazby s důvody, pro které považuje třetí osobu za důvěryhodnou, a proč může dané opatření splnit sledovaný účel nahrazení vazby. Složení

⁶⁵ Corre, N., Wolchover, D. *Bail in Criminal Proceedings*. New York: Oxford University Press, 2007, s. 34–35

⁶⁶ aktuální znění: zákon č. BGBl. I S. 1074, 1319, Strafprozessordnung

⁶⁷ Kühne, H. *Strafprozessrecht*. Heidelberg: C. F. Müller, 2003, s. 233.

⁶⁸ Löwe, E., Rosenberg, W. *Strafprozessordnung*. Berlín: Der Gruyter Recht, 2007, s. 181.

peněžitě kauce třetí osobou má na obviněného zapůsobit hlavně po morální stránce, kdy hrozí, že třetí osoba kvůli jeho chování zakládající vazební důvod přijde o své složené prostředky.⁶⁹

Jak zde můžeme vidět, tak pokročilejší právní úpravu nahrazení vazby peněžitou zárukou v této době nemusíme hledat jen v anglosaských právních systémech, ale už se dostává i do kontinentálních právních systémů. Dle mého je to logický posun trestního práva, vzhledem k momentálnímu rozpoložení ve společnosti, kdy je kladen velký důraz na alternativní možnosti a zachování lidských práv v co největší míře. Nahrazení vazby peněžitou zárukou, ať už je v jakékoli omezující formě, vždy bude menším omezením základních lidských práv než nařízení vazby. Proto je potřebné, aby se v českém právním prostředí tento fenomén také odrazil na příslušné právní úpravě, jelikož z výše uvedených závěrů je jasné, že oproti ostatním právně vyspělým státům zaostáváme a nevyužíváme celého potenciálu nahrazení vazby peněžitou zárukou. Naše právní úprava má mnoho už výše zmíněných aplikačních problémů a soudy nejsou zvyklé tohoto institutu využívat. Je tedy potřeba inspirovat se v okolních zemích, kde tyto instituty fungují a jsou využívány ve větší míře. Vždyť přece německou právní úpravou a rozhodovací praxí našich sousedů se inspirujeme ve velké míře v právu občanském, proč bychom tedy neměli využít pokročilejší německou právní úpravu jako inspirační zdroj i v právu trestním? Nynější česká právní úprava je v mnohých ohledech svazující, poněvadž se nahrazení vazby peněžitou zárukou může provést jen jedním způsobem, který ještě v soudní praxi naráží na několik výše zmíněných problémů. Rozšíření právní úpravy se zdá být logickým posunem v českém právním řádu, jelikož kauce v podobě zřízení zástavního práva nebo v podobě složení cenných papírů není jen hypotetické, v okolních státech toto velice dobře funguje a tato úprava má výsledky. Bylo by tedy na místě pozměnit nynější právní úpravu a rozšířit možnosti, jakým způsobem lze peněžitou záruku složit. Je jasné, že by trvalo několik let než by si na takovou, pro nás neznámou, právní úpravu právní prostředí a soudní praxe zvykly. Je však potřeba v těchto alternativních možnostech nahrazení vazby nezůstat na mrtvém bodě, jelikož v těchto institutech se skrývá velký potenciál.

6. 2. Výše peněžitě záruky

Výši peněžitě záruky musíme stanovit dle hledisek vyjádřených v ustanovení § 73a odst. 2 písm. a) TR. Spodní hranice výše peněžitě záruky je určena na 10.000,- Kč, horní hranice 1.000.000,- Kč, byla zrušena novelou č. 292/1993 Sb., nyní tedy v právní úpravě nemáme horní limitaci pro určení výše peněžitě záruky. Při určování konkrétní výše peněžitě

⁶⁹ Meyer-Gossner, L. Strafprozessordnung. Kommentar. Mnichov: C. H. Beck, 2011, s. 536–537.

záruky se musí přihlédnout k osobě a majetkovým poměrům obviněného nebo toho, kdo peněžitou záruku nabízí. Při tomto se musí soud zaměřit nejen na zákonem zdůrazněné majetkové poměry, tedy na doložené finanční hotovosti, výdělkové možnosti, movitý a nemovitý majetek, ale také přihlédne k osobním a rodinným poměrům obviněného, také může být relevantní zdravotní stav obviněného. Dále se musí přihlédnout k závažnosti činu, pro který je obviněný stíhán, tyto kritéria jsou zkoumána v souladu s ustanovením § 39 odst. 2 TrZ. V neposlední řadě je třeba přihlédnout k závažnosti důvodů vazby, jelikož se především musí eliminovat hrozba, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, anebo že dokoná trestný čin, o který se pokusil, bude opakovat trestný čin, pro který je stíhán nebo vykoná trestný čin, jímž hrozil, nebo který připravoval.⁷⁰

Při zkoumání těchto kritérií však nesmíme zapomínat na judikaturní závěry, ve kterých se modifikují jednotlivá kritéria pro určování výše peněžité záruky. Z usnesení Nejvyššího soudu v Bratislavě ze dne 8. 2. 1991 vyplývá závěr, že základním hlediskem při rozhodování o přijetí majetkové záruky a určení její výše je otázka, jaká majetková záruka je způsobilá dostatečně odstranit obavu, že obviněný se bude skrývat nebo uprchne, aby se vyhnul trestnímu stíhání. Pro některé závažné trestné činy, u kterých hrozí sankce vysokým trestem, může být dostatečnou majetkovou zárukou určení výše při dolní hranici zákonného rozpětí, pokud by šlo o mírně narušeného obviněného, pro kterého by stanovená peněžitá záruka byla vzhledem na jeho majetkové poměry nebo majetkové poměry toho, kdo záruku nabízí, citelnou újmu.⁷¹ Jak tedy lze dovodit z tohoto rozhodnutí, v některých případech lze upozadit zkoumání podmínky závažnosti spáchaného trestného činu, tedy hlavně v případech, kdy soud dojde k závěru, že stanovená výše peněžité záruky by byla pro toho, kdo složil tuto záruku citelnou ztrátou a zároveň by obviněný dle soudu musel být mírně narušenou osobou. S těmito závěry se nemohu ztotožnit, i když jsem si vědom cíle tohoto rozhodnutí, kdy se snaží rozšiřovat aplikační působnost peněžité záruky, ovšem nelze to na úkor upozadění závažné trestné činnosti. Tato závažná trestná činnost bývá spáchána úmyslně, kdy jsou porušeny základní zájmy chráněné trestním právem, proto nelze takovou trestnou činnost upozadit, jen proto, že osoba obviněného se zdá být dle soudu „nenarušená“, tudíž by dle mého názoru by se částka neměla pohybovat kolem spodní hranice pro peněžitou záruku určené právní úpravou. K této problematice se vyjádřil opakovaně i ESLP, například v rozhodnutí ve věci *Mangouras v. Španělsko*, kde stěžovatel zastával ve svém návrhu názor,

⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 73a [Peněžitá záruka]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 888.

⁷¹ usnesení Nejvyššího soudu v Bratislavě ze dne 8. 2. 1991, sp. zn. To 6/91. Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek NS

že soud v jeho případě stanovil při nahrazení vazby peněžitou zárukou neúměrnou výši kauze, aniž by přihlédl k jeho osobním poměrům, jako je třeba výška příjmů, rodinné poměry nebo věk. V rozhodnutí ESLP došel k závěru, že výše peněžitá záruka byla v tomto případě opodstatněná. Bylo konstatováno, že vzhledem k závažnosti trestného činu a zájem jím chráněný, vážné ekonomické následky a ekologickou katastrofu šlo o mimořádné okolnosti, a proto nemohlo dojít k porušení čl. 5 odst. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod. Stanovení výše peněžitá záruka jen na základě majetku a osobních poměrů by za takových okolností nebylo dostačujícím opatřením, tedy by nebylo hrozbou, která by obviněnému zabránila ve zmaření trestního stíhání nebo útěku. V daném rozhodnutí je řečeno, že osobní poměry nemohou převážit nad závažností trestní činnosti a výše peněžitého trestu by se tedy v těchto závažných případech měla pohybovat ve vyšších částkách.⁷² Jak už jsem uvedl výše, plně se ztotožňuji s tímto závěrem, kdy na jedné straně je důležité rozšiřovat aplikační působnost peněžitá záruka, ale ne na úkor závažnosti trestné činnosti, u které jsou porušeny vážné zájmy chráněné celým systémem trestního práva, a navíc je u této závažné trestné činnosti vysoké riziko útěku, jelikož za ně hrozí vysoké tresty a pravděpodobnost útěku se tu zvyšuje s výškou hrozícího trestu. Této argumentaci přisvědčuje i další rozhodnutí ESLP ve věci Neumeister vs. Rakousko, ve kterém bylo konstatováno, že výška peněžitá záruka nemá být určena jen vzhledem k osobním poměrům obviněného, přičemž musí jít o výšku, která dostatečně odradí obviněného od konání zakládající důvod vazby. Kdybychom přistoupili na opačný závěr, nemohlo by jít o efektivní prostředek nahrazení vazby. V odůvodněných případech se může vzít do úvahy i celková škoda a rozsáhlé negativní důsledky trestného činu.⁷³

Závěrem lze tedy konstatovat, že výši peněžitá záruka nelze určovat při dolní hranici rozpětí právní úpravy jen vzhledem k osobním poměrům obviněného. Hlavním kritériem by v těchto případech měla být závažnost trestné činnosti, jelikož při těchto vážných porušení zájmů je velká pravděpodobnost útěku obviněného, jelikož hrozí vysoké tresty. Výška by měla tedy korespondovat s tímto rizikem a měla by být dostatečně vysoká, aby se právě toto riziko v co největší míře eliminovalo. Dle mého názoru by v těchto situacích neměla být možnost uložení peněžitého trestu v dolních hranicích rozpětí peněžitá záruka, snad si to lze představit jen u jednotlivých opodstatněných a odůvodněných případů, ale to by byly výjimky potvrzující výše zmíněný názor.

⁷² rozhodnutí ESLP ze dne 8. 1. 2009, Mangouras v. Španělsko, stížnost č. 12050/04

⁷³ rozhodnutí ESLP ze dne 27. 6. 1968, Neumaister v. Rakousko, stížnost č. 1936/63.

7. Nahrazení vazby elektronickým kontrolním systémem

Elektronický monitorovací systém byl vtělen do českého trestního procesu novelou trestního řádu č. 150/2016 Sb. ke dni 1. 7. 2016, nejen jako možnost využití pro účely domácího vězení a podmíněčného propuštění, ale také pro účely nahrazení vazby.⁷⁴ Původně se nepočítalo s možností, že by elektronický monitoring byl využit i v případě nahrazení vazby, jako omezení, které může zintenzivnit opatření nahrazující vazbu, poté se ale tato myšlenka postupně objevila. Nakonec došlo k zapracování elektronické kontroly výše uvedenou novelou do trestního řádu, blíže do ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu a §360a trestního řádu, ve kterém se upravuje samotný výkon elektronické kontroly.⁷⁵ Ostrý start byl spuštěn v polovině září 2018.⁷⁶

Cílem novely bylo zefektivnit kontrolu plnění podmínek a omezení uložených obviněnému v rámci některého opatření nahrazujícího vazbu, a to za pomoci využití elektronické kontroly. Novelou se měla zajistit vyšší účinnost a častější ukládání opatření nahrazujících vazbu v případech, kdy není nezbytná nepřetržitá fyzická kontrola obviněného. Dalším důvodem zavedení elektronické kontroly má být snížení počtu osob ve věznicích, kdy si mohou tyto za pomoci zmíněného institutu zachovat sociální vazby.⁷⁷

Z dotazníkového šetření Institutu pro kriminologickou prevenci (dále jen „IKSP“) vyplývá, že zavedení elektronického sledování jako alternativy za vazbu může mít pozitivní dopad na snížení průměrného stavu osob vězněných ve vazebních věznicích o řádově desítky či několik stovek obviněných. Vězeňská služba však kvalifikovaně odhadla, že celkový počet obviněných, u kterých by bylo možno nahradit vazbu za použití elektronické kontroly, by se pohyboval okolo 10 % vazebně stíhaných osob, tedy cca 200 osob.⁷⁸

7. 1. Právní úprava

Pro využití elektronického monitorovacího systému, při nahrazení vazby, nalezneme zákonný základ v ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu, kdy toto ustanovení určuje základní

⁷⁴ HOMOLOVÁ, Karolína a MOJŽÍŠ, Miroslav. Nahrazení vazby elektronickým kontrolním systémem – skutečně lze elektronicky monitorovat veškeré uložené povinnosti? *Státní zastupitelství*. [Systém Aspi]. 2020, č. 5, publikováno 15.10.2020[cit.5.12.2021]. Dostupné v systému ASPI.

⁷⁵ Vicherek, Roman. Vazba a možnosti elektronické kontroly obviněného. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2019, č. 1, s.36.

⁷⁶ ČTK. Ministerstvo v tichosti spustilo náramky pro vězně, zatím kontrolují 30 odsouzených. *Česká-justice.cz* [online]. Publikováno 21. 9. 2018 [cit. 5. 12. 2021]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/09/ministerstvo-tichosti-spustilo-naramky-vezne-zatim-kontroluji-30-odsouzenych/>

⁷⁷ Vicherek, Roman. Vazba a možnosti elektronické kontroly obviněného. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2019, č. 1, s.36

⁷⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 150/2016 Sb. ze dne 25. 5. 2015 [online]. [cit. 2022-01-04]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=503&CT1=0.25.5.2015>

podmínky pro uložení tohoto institutu. Samotný výkon elektronické kontroly poté upravuje ustanovení § 360a trestního řádu.⁷⁹

Dikce ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu nám říká: „*V souvislosti s nahrazením vazby některým opatřením uvedeným v § 73 odstavci 1 trestního řádu může orgán rozhodující o vazbě rozhodnout o výkonu elektronické kontroly plnění povinností uložených v souvislosti s tímto opatřením prostřednictvím elektronického kontrolního systému umožňujícího detekci pohybu obviněného, jestliže obviněný slíbí, že při výkonu elektronické kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Před tím orgán rozhodující o vazbě obviněného poučí o průběhu elektronické kontroly.*“⁸⁰ Z popsaného ustanovení tedy vyplývá, že elektronická kontrola není v českém právním řádu upravena jako samostatné opatření, kterým lze nahradit vazbu, ale pouze jako doplňkový institut jednoho ze čtyř alternativních opatření uvedených v ustanovení §73 odst. 1 trestního řádu.⁸¹ Elektronická kontrola tedy nefunguje jako samostatný institut, ale jako omezení, které pomáhá další opatření nahrazující vazbu zefektivnit, podobně jak tomu je třeba u zákazu vycestování dle ustanovení § 73 odst. 5 trestního řádu.⁸²

Obviněný by měl být dle ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu podrobně poučen o průběhu elektronické kontroly. Tato totiž zásadně zasahuje do obviněného osobní a soukromé sféry, tudíž by měl být poučen o intenzitě a povaze zásahu do jeho základních práv a svobod, který výkon kontroly představuje. Při výkonu tohoto institutu je důležitý slib obviněného, že poskytne veškerou svou součinnost. Při negativním postoji obviněného totiž nelze uvedený institut použít, jelikož by se dalo předpokládat, že obviněný nebude moci dostát všem podmínkám elektronické kontroly.⁸³

7. 1. 1. Problematika současné právní úpravy

Elektronický monitoring má mnohé využití, nejenže může kontrolovat pohyb osob, ale také je možné kontrolovat přítomnost alkoholu v dechu. Jde o přiměřenou povinnost, která může být uložena v souvislosti s nahrazením vazby (útěkové nebo předstížené) se současným

⁷⁹ HOMOLOVÁ, Karolína a MOJŽÍŠ, Miroslav. Nahrazení vazby elektronickým kontrolním systémem – skutečně lze elektronicky monitorovat veškeré uložené povinnosti? *Státní zastupitelství*. [Systém Aspi]. 2020, č. 5, publikováno 15.10.2020[cit.5.12.2021]. Dostupné v systému ASPI.

⁸⁰ zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁸¹ HOMOLOVÁ, Karolína a MOJŽÍŠ, Miroslav. Nahrazení vazby elektronickým kontrolním systémem – skutečně lze elektronicky monitorovat veškeré uložené povinnosti? *Státní zastupitelství*. [Systém Aspi]. 2020, č. 5, publikováno 15.10.2020[cit.5.12.2021]. Dostupné v systému ASPI.

⁸² Vicherek, Roman. Vazba a možnosti elektronické kontroly obviněného. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2019, č. 1, s.40

⁸³ tamtéž.

uložením opatření dle ustanovení § 88m trestního řádu, kde může být tedy uložen zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky.⁸⁴

Právě u uložených opatření nad rámec detekce pohybu obviněného mohou při současné dikci zákona vzniknout komplikace. Zákonná úprava v ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu používá spojení „*prostřednictvím elektronického kontrolního systému umožňujícího detekci pohybu obviněného...*“, a právě v tomto doslovném znění zákona se skrývá problematická část tohoto institutu. Na toto ustanovení lze totiž pohlížet ze dvou rovin.⁸⁵

První rovina je výklad dle doslovného jazykového znění, který zákonodárce použil. V tomto případě by však bylo možné kontrolovat pouze a výhradně pohyb obviněného, nikoli například aktuální hladinu alkoholu nebo jakékoli jiné údaje mimo jeho pohyb. Musíme zde vzít v úvahu i principy veřejnoprávní, kdy z čl. 2 odst. 3 Ústavy vyplývá, že orgány veřejné moci se při výkonu své činnosti musí řídit výhradně zákonem. Z tohoto můžeme dojít k závěru, že nemůže být *stricto sensu* během elektronického monitoringu kontrolována jiná povinnost než ta související výhradně s detekcí pohybu. Závěrem lze říci, že pokud postupujeme dle jazykového výkladu, mohou současné možnosti elektronického monitoringu ztrácet smysl. A pokud by byly kontroly zaměřené na jiný aspekt než přímo na pohyb obviněného, mohlo by to založit nezákonnost tohoto monitoringu, tudíž by nebylo možné k výsledkům takové kontroly v rámci trestního řízení přihlížet.⁸⁶

Druhá rovina je optikou výkladu teleologického, který se zdá z pohledu praktického fungování elektronického monitoringu přijatelnější. Zákonodárcův zamýšlený účel právní úpravy necílil pouze na detekci pohybu obviněného, nýbrž i na kontrolu uložených opatření, která jsou také v praxi běžně kontrolována. Problematické znění ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu se pohledem teleologického výkladu jeví spíše jako legislativní opomenutí než jako přímý záměr. Tomuto závěru nasvědčuje i fakt, že tato legislativní chyba provází nejen elektronickou kontrolu u nahrazení vazby, ale také elektronickou kontrolu v souvislosti s podmíněným propuštěním a s trestem domácího vězení dle ustanovení § 334b trestního řádu, kde je pro změnu uvedeno slovní spojení „*umožňujícího detekci pohybu odsouzeného*“. K těmto ustanovením se pojí § 60 odst. 5 trestního zákoníku a § 48 odst. 4 trestního zákoníku,

⁸⁴ Ministerstvo spravedlnosti, *Elektronický monitorovací systém (EMS)* [online], naramky.justice.cz, [cit. 8.12.2021]. Dostupné na https://naramky.justice.cz/wp-content/uploads/2019/03/brozura_procteniA5.pdf

⁸⁵ HOMOLOVÁ, Karolína a MOJŽÍŠ, Miroslav. Nahrazení vazby elektronickým kontrolním systémem – skutečně lze elektronicky monitorovat veškeré uložené povinnosti? *Státní zastupitelství*. [Systém Aspi]. 2020, č. 5, publikováno 15.10.2020[cit.5.12.2021]. Dostupné v systému ASPI.

⁸⁶ tamtéž.

kde je pod písmenem h) uvedena i povinnost zdržet se alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek.⁸⁷

Vyvstala zde tedy otázka, kam se bude ubírat praxe v případě, kdy obviněný, který má uloženou povinnost zdržet se požívání alkoholických nápojů, kontrolovanou elektronickým monitoringem, bude namítat nezákonnost této kontroly. Je velmi pravděpodobné, že pokud by se tento případ dostal až k Ústavnímu soudu, tento by se s největší pravděpodobností přiklonil k jazykovému výkladu, kdy je povoleno monitorovat jen pohyb obviněného a konstatoval by, že zde bylo porušeno právo na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.⁸⁸ Tomuto přisvědčuje i explicitně vyjádřený názor v nálezu Ústavního soudu I. ÚS 2155/16 ze dne 14. 3. 2018, že „orgány činné v trestním řízení nemohou rozšiřovat svá oprávnění nad rámec zákonné úpravy“.⁸⁹

Jen čas ukáže, jak s tímto legislativním pochybením praxe naloží, dle mého názoru při současném znění ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu nelze kontrolovat obviněného nad rámec detekce pohybu, jelikož jak už bylo výše uvedeno, ustálená judikatura a praxe se kloní k názoru, že orgány činné v trestním řízení nesmí rozšiřovat svá oprávnění nad rámec zákonné úpravy. Tento zákaz rozšiřování oprávnění dle mého slouží i jakási právní jistota obviněného a neměl by být prolamován jen kvůli zákonodárcově nešťastnému použití slovního spojení. Možným východiskem by mohla být legislativní změna ustanovení § 73 odst. 4 trestního řádu a vypuštění slovního spojení „umožňující detekci pohybu“, které by ani nemuselo být nutně nahrazeno. Další možností by mohlo být dodat k tomuto slovnímu spojení možnost kontrolovat i další povinnosti, například „umožňující detekci pohybu a s ní související uložené povinnosti“. Těmito legislativními změnami by se stala právní úprava přesnější a efektivnější, zároveň by nehrozilo napadnutí elektronického monitoringu (respektive jím prováděné kontroly) pro její nezákonnost.⁹⁰

Elektronický monitoring má do budoucna velký potenciál. Mohl by dokonce po vzoru některých zahraničních zemí jednou fungovat jako zcela samostatné opatření,⁹¹ ovšem do tohoto bodu máme v českém právním prostředí ještě daleko, jelikož právní úprava a technické možnosti ještě nejsou připraveny, aby bylo tohoto institutu využíváno ve větší míře. Kdy

⁸⁷ HOMOLOVÁ, Karolína a MOJŽÍŠ, Miroslav. Nahrazení vazby elektronickým kontrolním systémem – skutečně lze elektronicky monitorovat veškeré uložené povinnosti? *Státní zastupitelství*. [Systém Aspi]. 2020, č. 5, publikováno 15.10.2020[cit.5.12.2021]. Dostupné v systému ASPI.

⁸⁸ tamtéž.

⁸⁹ nález Ústavního soudu ze dne 14.3.2018, sp. zn. I. ÚS 2155/16

⁹⁰ HOMOLOVÁ, Karolína a MOJŽÍŠ, Miroslav. Nahrazení vazby elektronickým kontrolním systémem – skutečně lze elektronicky monitorovat veškeré uložené povinnosti? *Státní zastupitelství*. [Systém Aspi]. 2020, č. 5, publikováno 15.10.2020[cit.5.12.2021]. Dostupné v systému ASPI.

⁹¹ Justice CZ. Zahraniční zkušenost s elektronickým monitoringem. [online]. [cit. 10.12.2021]. Dostupné na <https://justice.cz/web/msp/zahranicni-zkusenosti-s-elektronicky-m-monitoringem>

jindy se však zabývat otázkou tohoto institutu než v době pandemie, kdy šíření jakékoli nemoci je snadnější tam, kde se na jednom místě nachází více osob. Proto by osoby, u kterých není najisto postaveno, že daný čin spáchaly, neměly setrvávat ve vazbě při existenci možnosti vazbu adekvátně nahradit. Orgány činné v trestním řízení by měly více než kdy jindy zvažovat důvody pro uložení alternativních opatření nahrazujících vazbu s možným využitím podpůrného elektronického monitoringu.⁹² To už ovšem bude záležet na tom, jak se praxe s nedostatky právní úpravy vyrovná, a zda vůbec bude možné využívat tento institut častěji než doposud.

7. 1. 2. Momentální použitelnost právní úpravy

V dnešních dnech se výše uvedená právní úprava elektronického monitoringu však stává obsolentní. Probační a mediační služba oznámila, že od 22. 11. 2021 v čase 24:00, není žádná osoba monitorována. Toto sledování bylo skončeno z rozhodnutí Probační a mediační služby, kdy elektronický monitorovací systém byl fakticky ukončen po 3 letech 2 měsících a 11 dnech (první monitorované osobě byl elektronický „náramek“ nasazen 12. září 2018)⁹³. Ukončení elektronického monitoringu je zapříčiněno vypovězením smlouvy mezi izraelskou firmou SuperCom, která tento elektronický monitoring zaštiťovala, a Probační a mediační službou. Libor Vávra (prezident Soudcovské unie) však uvedl: „Ke stávajícímu systému monitoringu neměli soudci důvěru. Mínil, že systém potřebuje jinou koncepci, a že by měl spadat spíše pod Vězeňskou službu či soudy než pod PMS.“⁹⁴ Z výše uvedeného tedy můžeme dojít k závěru, že elektronický monitorovací systém bude muset projít dalšími změnami a bude trvat několik let, než znovu budeme tento institut využívat. Dle mého názoru je velká škoda, že momentálně nebudeme moct využívat tohoto institutu, jelikož ve vyspělých právních řádech je tento institut hojně a úspěšně využíván. Snad nebude trvat dlouho a budeme se k elektronickému monitoringu vrátit a bude více využíván. Probační a mediační služba tedy v této době bude kontrolovat plnění podmínek obviněným při nahrazení vazby prostřednictvím namátkových kontrol prováděných jejich zaměstnanci.

⁹² VOJTĚCHOVÁ, Lucie. Elektronický monitoring jako opatření nahrazující vazbu a jeho využití v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 3/2021, s. 161

⁹³ JUSTICE.CZ. *Ukončení elektronického monitoringu* [online]. náramky.justice.cz [cit. 25. 5. 2022]. Dostupné na <https://naramky.justice.cz/ukonceni-elektronickeho-monitoringu/>

⁹⁴ ČTK. *Konec náramků pro vězně? Probační služba opakovaně porušovala smlouvu, brání se dodavatel* [online]. ceska-justice.cz ze dne 6. 12. 2021 [cit. 25. 5. 2022]. Dostupné na <https://www.ceska-justice.cz/2021/12/konec-naramku-pro-vezne-probacni-sluzba-opakovane-porusovala-smlouvu-brani-se-dodavatel/>

8. Nahrazení vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby

Instituty nahrazení vazby u mladistvého se obecně řídí trestním řádem, jelikož jediným institutem upraveným v ZSVM je právě umístění do péče důvěryhodné osoby. Za důvěryhodnou osobu může být považován příbuzný, zaměstnavatel nebo rodič. Avšak vždy musíme zkoumat, zda tato osoba může mít reálný vliv na chování mladistvého a může na něj spolehlivě a výchovně působit. Zvláště obezřetně musí být zkoumány podmínky u rodičů mladistvého obviněného, jelikož většinou právě rodiče mnohdy nebyli schopni zvládnout chování mladistvého a zajistit řádnou výchovu (toto mohlo vést právě k protiprávnímu jednání mladistvého). Vyloučit však při této situaci nelze umístění mladistvého do péče druhého rodiče, který se podílel na výchově mladistvého menšinou, jelikož byl mladistvý svěřen do péče prvního z nich.⁹⁵

Tento institut můžeme charakterizovat jako kombinaci písemného slibu a zvláštní záruky obviněného. Musí být totiž splněny dvě kumulativní podmínky, nejprve musí důvěryhodná osoba projevit ochotu a schopnost se ujmout péče mladistvého, kdy se musí navíc písemně zavázat, že o mladistvého bude pečovat, převezme odpovědnost za dostavení se mladistvého při předvolání k příslušnému orgánu, a že splní další podmínky uložené soudem. Druhou podmínkou je souhlas s tímto svěřením do péče určité osoby, kdy se písemně zaváže, že splní veškeré podmínky, které mu soud pro mládež stanovil. Při nesouhlasu mladistvého s umístěním do faktické péče určité osoby nemůže být tato náhrada vazby použita. K podmínkám, které soud může uložit, patří zejména příkazy a zákazy (zdržení se požívání alkoholických nápojů, nenavštěvování nevhodných prostředí nebo povinnost neprodleně hlásit změny dotýkající se osoby mladistvého). Je také potřeba odlišení od opatření dle trestního řádu nahrazení vazby zárukou důvěryhodné osoby, jelikož v tomto opatření nejde o péči (soustavnou starost o obviněného), ale o jednorázové poskytnutí záruky důvěryhodné osoby bez zapojení mladistvého.⁹⁶ Zákonodárce zapomněl zakotvit v novelizaci trestního řádu zákonem č. 197/2010 Sb. do ustanovení § 50 ZSVM možnost při nahrazení vazby umístěním do péče důvěryhodné osoby uložit opatření zákazu vycestování do zahraničí. To znamená, že při použití § 50 lze uložit omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí jen za podmínek § 77a TŘ.⁹⁷

⁹⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., ŽATECKÁ, E. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-7-4]. ASPI_ID KO218_2003CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁹⁶ tamtéž.

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel. § 50 [Náhrada vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 466.

8. 1. Možnost nahrazení koluzní vazby mladistvého

Na rozdíl od dospělých obviněných, může být vazba u mladistvého nahrazena umístěním do péče důvěryhodné osoby při koluzním důvodu vazby. K tomuto závěru můžeme dojít vzhledem k povaze a dikci zákona ustanovení § 50 ZSVM, kdy tento paragraf říká, že: „mladistvý, u něhož jsou dány důvody vazby...“, to znamená, že zákon nám přímo říká, že v případě nahrazení vazby umístěním do péče důvěryhodné osoby mohou být u mladistvého naplněny všechny důvody dle § 67 TR (včetně koluzní), pro které se může být vzat do vazby. Tato výjimka vyplývá z povahy institutu umístění mladistvého do péče důvěryhodné osoby jako nahrazení vazby. Nahrazení vazby tímto institutem je založeno na péči o mladistvého, kdy právě dle Úmluvy o právech dítěte č. 104/1991 Sb. je mladistvý stále brán jako dítě. Mladistvý je tedy vnímán jako dospívající jedinec, na kterého lze působit v jeho dalším směřování sociálního a mravního vývoje. Důvěryhodná osoba tím zajišťuje kromě soudem uložených povinností (např. dostavit se na předvolání orgánu činných podle ZSVM) také dohled nad mladistvým a nad jeho chováním, aby se nedopouštěl další trestné činnosti, nebo aby v případě koluzního důvodu vazby právě nemařil objasňování skutečností důležitých pro trestní stíhání, tedy zejména nepůsobil na spoluobviněné nebo na dosud nevyslechnuté svědky. Aby tedy důvěryhodná osoba mohla příznivě ovlivňovat chování mladistvého, měl by se soud pro mládež nebo státní zástupce v rozhodnutí o náhradě vazby umístěním do péče důvěryhodné osoby zaměřit na uložení dalších podmínek, které napomohou ke splnění tohoto účelu.⁹⁸

⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel. § 50 [Náhrada vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 466.

Závěr

Diplomová práce pojednává o aktuálních otázkách týkajících se institutů nahrazujících vazbu. Jelikož je vazba nenahraditelným a už tradičním institutem, který výraznou měrou zasahuje do osobních svobod jednotlivce, jsou alternativní opatření nahrazujících vazbu stále aktuálnější a diskutovanějším tématem. K hojnosti diskuse pomohla i koronavirová krize, která nám ukázala, že v době pandemií mohou být právě opatření nahrazující vazbu cestou, jak ulevit přeplněným vazebním věznicím. Cílem práce bylo poukázat na platnou právní úpravu, rozebrat ji a následně identifikovat a zhodnotit sporné otázky jednotlivých institutů nahrazujících vazbu.

Nejdříve jsem v diplomové práci zaměřil na míru využívání alternativních opatření nahrazujících vazbu. Je velkou škodou, že oficiální statistiky nám komplexně nesledují míru využívání alternativních opatření v situaci, kdy obviněný byl ponechán na svobodě při současném vyslovení některého z institutů nahrazujících vazbu. Statistiky nám odhalují pouze případy obviněných, kteří jsou propuštěni z vazby za současného vyslovení opatření nahrazujícího vazbu. Tedy můžeme říci, že závěry z dostupných statistik jsou trochu zkreslené neúplností, avšak pro účely mé diplomové práce jsou tyto statistiky dostačujícím ukazatelem a lze se od nich odrazit. Z těchto statistik dle mého vyplynul závěr, že orgány rozhodující o vazbě nemají přílišnou důvěru v právní úpravu a v jednotlivé instituty, kdy by mělo být využíváno alternativních opatření v mnohem větší míře než doposud. Stěžejní závěry mé práce se týkaly institutu peněžitě záruky, jelikož právě peněžitá záruka má v našem právním řádu mnoho mezer a je zcela oprávněně velmi diskutovaným tématem. Meritem kapitoly bylo analyzovat právní úpravu a následně zhodnotit. V první části jsem pojednal o návrhu *de lege ferenda*, který by se týkal možnosti obviněného složit peněžitou záruku v podobě zřízení zástavního práva k movité, ale i nemovité věci, potažmo jiných zajišťovacích institutů. Odstranil by se totiž problém s obviněnými, kteří nemají momentálně peněžní hotovost, ale mohli by ručit právě zástavním právem ke své věci. Takto postavená právní úprava dává velký smysl, jednak z důvodu momentální judikatury ESLP, která nabádá státy, aby rozšiřovaly možnosti nahrazení vazby, ale také z pohledu udržení kroku s ostatními západními zeměmi, které jsou v tomto o dost dál a peněžitá záruka v těchto zemích hraje velice důležitou roli při nahrazování vazeb. V kapitole je právě proto srovnání nejen s anglosaskými právními systémy, kde tyto instituty mají mnohem delší tradici, ale také s kontinentálními právními systémy, blíže německou právní úpravou, která právě umožňuje jako kauci použít zabezpečovací práva nebo třeba cenné papíry. Právě srovnáním jsem

poukázal na skutečnost, že máme spoustu inspiračních zdrojů, jak zlepšit naši momentálně ne příliš dobře postavenou právní úpravu. Také jsem poukázal na fakt, že při správně stanovené právní úpravě (jak je to právě v cizích zemích) je institut peněžitě zaručené velice efektivním nástrojem a hojně využívaným. Takto postavená právní úprava v naší zemi by velice prospěla aplikační praxi, kde by se mohlo využívat tohoto institutu mnohem více. V poslední části kapitoly o peněžitě zaručené jsem pracoval především s judikatorními závěry ESLP v rámci problematiky určení výše peněžitě zaručené v konkrétních případech. Judikatorní závěry však nebyly úplně jednotné a dle mého názoru je hlavní podmínkou pro určení výše peněžitě zaručené odstranění obav z útěku obviněného při závažné trestné činnosti, kdy výše kaucy by měla vždy být v případě propadnutí citelnou ztrátou pro obviněného. Peněžitá záruka má veliký potenciál hrát v případě institutů nahrazujících vazbu primární roli, proto by se měla tato diskuse dále rozvíjet a nepřestat upozorňovat na nedostatky momentálního nastavení institutu. Další stěžejní problematikou rozebranou v mé diplomové práci je problematika elektronického monitoringu. Hlavním tématem byla momentální právní úprava a úvahy de lege ferenda. Dle mého názoru by právní úprava měla dojít úpravě hlavně ve slovním spojení „umožňující detekci pohybu“, jelikož v těchto případech, kdy se měří i další hodnoty (např. množství alkoholu v krvi), je toto měření v momentální době protiústavní, avšak v praxi toto nebylo zatím napadáno. Nastínil jsem v této kapitole možnosti, jak právě nahradit toto slovní spojení, aby bylo v souladu s faktickým fungováním elektronického monitoringu. Elektronický monitoring je bohužel v momentální době nepoužitelný (výpověď smlouvy s dodavatelem), což zvyšuje nároky na osobní kontrolu probačních úředníků a zvyšuje to přetíženost systému. Tento institut je velice dobře a úspěšně využíván v moderních právních státech a byla by velká škoda čekat zase mnoho let na jeho znovuoobnovení. Poslední kapitola byla věnována opatření umístění mladistvého do péče důvěryhodné osoby, jelikož právě toto opatření se vyznačuje anomálií v podobě možnosti nahradit vazbu tímto institutem i v případě koluzního důvodu vazby. V kapitole se rozebírá právě tato výjimka, která vychází právě z odlišnosti obviněného dospělého a obviněného mladistvého. K mladistvému se vždy dá totiž přistupovat vzhledem k jeho věku jinak a lze dosáhnout převýchovy mnohem lépe. Diplomová práce dle mého názoru splnila všechny požadované cíle a ukázala, že v rámci institutů nahrazujících vazbu je třeba udělat ještě velký pokrok. Je potřeba se neustále posouvat v alternativních opatřeních dál, jelikož i momentální koronavirová krize nám ukázala, jak důležité může být využívání těchto institutů, aby se ulevilo už tak přeplněným věznicím, kde je velká pravděpodobnost právě přenosu nakažlivých onemocnění. K tomu, aby se mohl tvořit pokrok v rámci alternativních opatření je potřeba zpracovat precizní právní

úpravu, která bude pro orgány rozhodující o vazbě náležitou oporu a následně budou více těmto institutům důvěřovat. Je také potřeba o těchto tématech více diskutovat a mluvit, jelikož se v nich nachází, jak už jsem několikrát v této práci zmiňoval, velký potenciál a je velikou škodou ho nevyužít.

Seznam použitých zkratk

- ESLP Evropský soud pro lidská práva
- EÚLP Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů.
- LZPS Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- PMS Probační a mediační služba
- TŘ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- ZPMS Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
- TZ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- PolČR Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Seznam použitých zdrojů

1 Seznam použité literatury

- FENYK, Jaroslav, GŘIVNA, Tomáš a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 952
- GŘIVNA, Tomáš a kol. Oběti trestných činů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 791
- JELÍNEK, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. s. 1360
- Kühne, H. Strafprozessrecht. Heidelberg: C. F. Müller, 2003. s. 721
- Löwe, E., Rosenberg, W. Strafprozessordnung. Berlín: Der Gruyter Recht, 2007. s. 1125
- Meyer-Gossner, L. Strafprozessordnung. Kommentar. Mníchov: C. H. Beck, 2011. s. 2578
- TOMÁŠEK, Jan a kol. Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. s. 181
- ŠÁMAL, Pavel a kol. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 992 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1898
- ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2014
- VANTUCH, Pavel. Obhajoba obviněného. 3. vydání dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 672
- ZEMAN, Petr a kol.: Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení. Praha: Vydavatelství Kufr. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 152

2 Seznam použitých článků

- Corre, N., Wolchover, D. Bail in Criminal Proceedings. *New York: Oxford University Press*, 2007. s. 34-35
- HOMOLOVÁ, Karolína a MOJŽÍŠ, Miroslav. Nahrazení vazby elektronickým kontrolním systémem – skutečně lze elektronicky monitorovat veškeré uložené povinnosti? *Státní zastupitelství*, 2020, č. 5, s. 36-42

- LEFLEROVÁ, Lucia. Peňažná záruka – úvahy de lege ferenda. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4. s. 85-88
- STOLÁŘ, Alexander. Specifika probačního dohledu podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. *Trestněprávní revue*, 2005, č. 9. s. 229
- Vicherek, Roman. Vazba a možnosti elektronické kontroly obviněného. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2019, č. 1. s. 36-40
- VOJTĚCHOVÁ, Lucie. Elektronický monitoring jako opatření nahrazující vazbu a jeho využití v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 3/2021, s. 161
- ZEMAN, P., BIEDERMANOVÁ, E a kol. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu. *Trestněprávní revue*, 2011, č. 5. s. 142-146

3 Seznam použité judikatury

- nález Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2019, sp. zn. II.ÚS 2057/19
- nález Ústavního soudu ze dne 14.3.2018, sp. zn. I. ÚS 2155/16
- nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. III.ÚS 2787/15
- nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2006, sp. zn. I.ÚS 263/05
- rozhodnutí ESLP ve věci S.B.S. proti Spojenému Království ze dne 19. 6. 2001, stížnost č. 39360/98
- usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne: 01.09.1994, sp. zn. 5 To 44/94
- usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 4 To 558/2003
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.3.2007, sp. zn. 11 Tdo 110/2007
- usnesení Nejvyšší soud ČR ze dne 30.10.1992, sp. zn. 6 To 14/92
- usnesení Nejvyššího soudu v Bratislavě ze dne 8. 2. 1991, sp. zn. To 6/91. Sbírnka soudních rozhodnutí a stanovisek NS
- rozsudek ESLP Lavrechov proti České republice ze dne 20. 6. 2013, č. 57404/08
- rozhodnutí ESLP ve věci S.B.S. proti Spojenému Království ze dne 19. 6. 2001, stížnost č. 39360/98
- rozhodnutí ESLP ze dne 8. 1. 2009, Mangouras v. Španělsko, stížnost č. 12050/04
- rozhodnutí ESLP ze dne 27. 6. 1968, Neumaister v. Rakousko, stížnost č. 1936/63.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2002, sp. zn.33 Odo 836/2001

- usnesení Nejvyššího soudu v Bratislavě ze dne 8. 2. 1991, sp. zn. To 6/91. Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek NS

4 Seznam použitých internetových zdrojů

- Důvodová zpráva k zákonu č. 150/2016 Sb. ze dne 25. 5. 2015 [online]. [cit. 2022-01-04]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=503&CT1=0.25.5.2015>
- DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. Trestní řád: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-6]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
- HRUŠÁKOVÁ, Milada, ŽATECKÁ, Eva. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-7-4]. ASPI_ID KO218_2003CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Výkaz o vazbách V(MS)-007 [online]. [cit. 2021-12-27]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>.
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Výkaz o vazbách V(MS)-111 [online]. [cit. 2021-12-28]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>.
- Ministerstvo spravedlnosti, *Elektronický monitorovací systém (EMS)* [online], naramky.justice.cz, [cit. 8.12.2021]. Dostupné na https://naramky.justice.cz/wp-content/uploads/2019/03/brozura_procteniA5.pdf
- Justice CZ. Zahraniční zkušenost s elektronickým monitoringem. [online]. [cit. 10.12.2021]. Dostupné na <https://justice.cz/web/msp/zahranicni-zkusenosti-s-elektronickym-monitoringem>
- JUSTICE.CZ. Ukončení elektronického monitoringu [online]. naramky.justice.cz [cit. 25. 5. 2022]. Dostupné na <https://naramky.justice.cz/ukonceni-elektronickeho-monitoringu/>
- ČTK. Konec náramků pro vězně? Probační služba opakovaně porušovala smlouvu, brání se dodavatel [online]. ceska-justice.cz ze dne 6. 12. 2021 [cit. 25. 5. 2022]. Dostupné na <https://www.ceska-justice.cz/2021/12/konec-naramku-pro-vezne-probacni-sluzba-opakovane-porusovala-smlouvu-brani-se-dodavatel/>

- Ministerstvo spravedlnosti. Rekodifikace trestního práva procesního [online]. Justice.cz [cit. 15. 5. 2022]. Dostupné na <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460>

5 Seznam použitých právních předpisů

- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Seznam grafů a tabulek

Tabulka 1- Propuštění z vazby za současného přijetí některého z opatření nahrazující vazbu v přípravném řízení.....	3
Tabulka 2 - Propuštění z vazby za současného přijetí některého z opatření nahrazující.....	4

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o aktuálních otázkách týkajících se institutů nahrazujících vazbu. Jelikož je vazba nenahraditelným a už tradičním institutem, který výraznou měrou zasahuje do osobních svobod jednotlivce, jsou alternativní opatření nahrazujících vazbu stále aktuálnější a diskutovanější tématem. K hojnosti diskuze pomohla i koronavirová krize, která nám ukázala, že v pandemické době mohou být právě opatření nahrazující vazbu cestou, jak ulevit přeplněným vazebním věznicím.

Diplomová práce je rozdělena do osmi kapitol. První kapitola se zabývá mírou využívání institutů nahrazujících vazbu v praxi, kdy je zaměřená především na statistiky, ze kterých se vychází v dalších kapitolách. V druhé kapitole se pojednává o institutu převzetí záruky za obviněného, kde jsou zpracovány základní otázky týkající se tohoto institutu a je zde zpracován základní vhled do problematiky. Třetí kapitola pojednává o nahrazení vazby písemným slibem a je zde zpracován jen v základních rysech. Čtvrtá kapitola nám popisuje pohled na nahrazení vazby dohledem probačního úředníka, pojednává o základních otázkách, ale i o specifikách u mladistvých, dále nám zpracovává pohled na postup při sestavování probačního plánu a celkový postup probačních úředníků. Obsahem páté kapitoly jsou předběžná opatření, která byla zakotvena novelou připojenou k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, je zde popsána právní úprava a poté jsou rozebrány některá jednotlivá předběžná opatření více do hloubky. Jednou ze stěžejních kapitol je kapitola šestá. Tato kapitola se zabývá institutem peněžitě záruky, kdy v úvodní části se zabývá základním vhledem do problematiky, poté jsou zde nastíněny možné úvahy de lege ferenda, a také je v další fázi této kapitoly určité srovnání se zahraniční právní úpravou. Za další stěžejní kapitolu lze označit kapitolu číslo sedm, která se zabývá problematikou elektronického monitoringu, blíže momentálně nastavenou právní úpravou, na kterou navazují úvahy de lege ferenda, a nakonec je zde zmíněna momentální nemožnost využití tohoto institutu. Poslední samostatná kapitola se zabývá možností nahrazení koluzní vazby umístěním mladistvého do péče důvěryhodné osoby. Rozebírá se zde, jaké důvody vedly zákonodárce k rozhodnutí možnosti nahradit koluzní vazbu zrovna v tomto případě, a také jaké další odlišnosti zde můžeme najít vzhledem k ostatním institutům. Cílem práce je poukázat na platnou právní úpravu, rozebrat ji a následně identifikovat a zhodnotit sporné otázky.

Abstract

This diploma thesis deals with the actual topics of the alternatives to imprisonment. Custody is an irreplaceable and traditional institute that significantly limits the personal freedom of an individual, therefore the alternatives to imprisonment are more and more discussed. The recent Coronavirus pandemic has made these discussions even more actual because it has shown how the alternatives can help with solving the problem of overcrowded prisons.

The diploma thesis is divided into eight chapters. The first chapter deals with the rate of use of the alternatives to imprisonment in praxis, where it is mainly focused on statistics. The following chapters are based on these statistics. The second chapter discusses the institute of taking over the guarantee of the accused, where basic questions regarding this institute are elaborated and a basic insight into the issue is elaborated here. The third chapter deals with the alternatives to imprisonment with a written promise and it is described here only in basic features. The fourth chapter describes the view of the alternatives to imprisonment under the supervision of a probation officer, discusses the basic issues, but also the specifics of juveniles, and further elaborates on the procedure of drawing up a probation plan and the overall procedure of probation officers. The fifth chapter consists of the description and discussion of the preliminary measures, which were enshrined in the amendment attached to Act No. 45/2013 Coll., on victims of crimes. The legal regulation is described here, and then some individual preliminary measures are discussed more in-depth. One of the pivotal chapters is chapter six. This chapter deals with the institute of monetary guarantee, where the introductory part deals with a basic insight into the issue, then possible considerations *de lege ferenda* are outlined, and in the next phase of this chapter, there is a certain comparison with foreign legislation. Another key chapter can be identified as chapter number seven, which deals with the issue of electronic monitoring, more closely with the current legal regulation, which is followed by considerations *de lege ferenda*, and finally, the current impossibility of using this institute is mentioned here. The last separate chapter deals with the possibility of replacing collusive detention by placing the juvenile in the care of a trusted person. It is discussed here what reasons led the legislator to decide on the possibility of replacing collusive detention in this case, as well as what other differences we can find here compared to other institutes. This thesis aims to point out the valid legal regulation, analyze it and then identify and evaluate controversial issues. The diploma thesis is focused on the terms of the actual legislation of the Czech Republic.

Klíčová slova

Nahrazení vazby, trestní řízení, vazba

Keywords

Substitution of Custody, Criminal Procedure, Pre-trial Custody